

KALÓ EMIL

Az öreg halász és az orvos

Privát Fél múlt
Miskolc

28. szám

KIADÓ
Észak-Keleti Átjáró Egyesület

KIADÁSÉRT FELEL
Darázs Richárd

KONCEPCIÓ
Balogh Attila
Darázs Richárd
Kapusí Krisztián

DESIGN
Szakos Dániel

Megjelent 500 példányban
Miskolc, 2022

ISSN 2063-6857

A szerkesztők ezúton köszönik dr. Papp
Katalin, illetve Éliás Gábor segítségét.

KALÓ EMIL

Az öreg halász és az orvos

Kaló Emilt sokan ismerték-ismerhették, a nevé még többen. Számomra is ismerős volt névről, ezért is örültem-örültünk, amikor feleségével ellátogattak 8-10 évvel ezelőtt egyik PFM-es kötetbemutatónkra. Megragadtam az alkalmat, beszélgettünk kicsit, és szóba került, hogy gazdag életútja, élettapasztalata folytán ő maga is kiválóan alkalmas volna szerzőnek. Megírná-e az életét és pályáját? Hajlott az igenre, és abban bízunk, valamikor a közeli jövőben majd meg is tudjuk beszélni az írás és kiadás részleteit. Erre azonban nem adott módot a sors. 2016 tavaszán elhunyt... Ő maga ezt megelőzően tényleg kedvet kapott az íráshoz: Facebook-oldalt indított és ott éppenséggel egészen hasonló kis sztorikat kezdett megosztani ismerőseivel, azaz olvasóközönségével, mint amilyeneket a Privát fél múlt Miskolc sorozatban kedvelünk: vicces és megrázó életrajzi esete-

ket, kórházi jeleneteket, drámákat és tragédiákat, emellett néhány apró vallomást a gyerekkorról, szülőfaluról, családról.

Mikor jött a szomorú hír, hogy ő maga már nem írhatja meg soha többé a remélt PFM-füzetet, kínálta magát a megoldás: legalább a facebookos posztokból szedjük össze, ami menthető, ami szerkesztésre és nyomtatásra alkalmas. Kiderült, hogy az online bejegyzések között sok van, ami csokorba szedhető és némi szerkesztői munkával kötet formálható.

A családdal egyeztetve az illusztrációnak való képeket is sikerült összeszedni. Néhány hónap munka és néhány év várakozás után pedig megnyílt a mód a kiadásra. Ez, a 28. folytatás, a PFM-széria első posztumusz kötete.

Így volt megírva.

A sorozatszerkesztő nevében: Balogh Attila

Szülőfalum

Csokvaomány. Régen és ma. Ahogy én látom.

Tizennégy éves koromban, 1955-ben kerültem Miskolcra, a Földes gimnáziumba, majd 1965-ig a DOTE-re jártam, Debrecenbe. Ezt követően a megyei kórházban kezdtem 45 évig tartó pálya-futásomat.

Mindig szerettem hazajárni.

Kezdetben a havi eltávozások és a szünidők ott-hon jelentettek felüdülést. Orvosként családommal havonta hazajártunk. Természetesen vonattal, put-noki átszállással. Otthon egyre kevesebbet segítettem. Anno kaszáltam, arattam, kapáltam, libákat hajtottunk a tarlóra, a cséplőgépnél ettettem, töreket hordtam Apámnak, politúroztam... magyarán dolgoztam.

Jó volt. Az emberek szerették egymást. A kapuk nyitva álltak. Volt, aki bányában, volt aki gyárban, más a földeken vagy otthon dolgozott. A faluban két kondás, tehénpásztor, két libapásztor volt, ja és két búcsú. A kórházban Csokvaomány fogalom-má vált.

Manapság unokatestvérem, Osziék és Fürjes Imréék, valamint feleségeik névnapjára és a szüleim sírjához járunk haza feleségemmel. Vonat nincs. Bánya, kohászat, iskola, cséplőgép, egyáltalán munkalehetőség nincs, búcsút „Kaló nap” néven tartunk. Tólápán nem tudom, mi van. A kapuk becsukódtak. Estére szabadon engedik a kuttyákat, az emberek egymással alig beszélnek.

Lehet, hogy így van ez jól, csak én öregszem.

Miskolci lakossá váltam. Bár ha kocsival az alagúton átmegyek és meglátom a templom tornyát és a temetőt, melegség járja át szívemet.

Szerencsés ember vagyok

Láttam a Kilimandzsáró havát, jártam Spanyolországban, ahol „Akiért a harang szól”, és Floridában, valamint Havannában, „Az öreg halász és a tenger” színhelyén.

Végigjártuk Hemingway kocsmáit, Floridita, Bodega, és láttuk a szállodai szobájában az írógépét, az ágyát, sok egyebet.

Középiskolás koromban olvastam először Az öreg halász és a tengert. Nem értettem. Orvosként aztán a mondanivalóját magamévá tettem. Lényege: az embert el lehet pusztítani, de legyőzni soha.

1965 szilvesztere!

Ügyeletes orvos voltam a Szentpéteri kapui kórház I-II. belgyógyászati osztályán. Esti vizitnél az egyik kórterembe belépve kérdeztem: hogy tetszenek lenni, van-e valakinek panasza, kérdése, kérése.

Meglepetésemre egy idős, nyolcvan év körüli néni kérdezte:

– Van egy kis pálinkád?

Lányos zavaromban mondtam, igen. Az orvosi szobából hoztam egy pohár (kábé másfél deci) pálinkát. Átnyújtottam.

– Tessék, itt van.

– Ah, mondotta, ő sohasem iszik. Jó. Kiöntöm a csapba.

– Várj! Oltsd el a villanyt! A sötétben – mondotta – add ide a pálinkát.

Egy perc múlva megszólalt:

– Most már felolthatod.

A pohár üres volt.

A történet igaz.

Piroska néni

Idős, állandó éjszakás „korábban apáca” nővér volt. Szilveszter éjszakáján, 1970-ben ügyeltem vele. Nem hitt a modern orvostudományban. Nagyon rossz ügyelet volt. Közel harminc új beteget vettünk fel, és, sajnos, volt öt halottunk is lett, köztük két szívinfarktusos.

Reggel öt óra után megérkezett Piroska néni váltása. Nekem maradnom kellett még 32 órán át, de az ő műszakja lejárt. Kért egy kis pálinkát és mesélt.

– Tudja, doktor úr, már nem úgy van, mint régen volt, Tessler tanár úr idejében. Akkor az infarktusos betegnek beadtuk a morfiumot, betettük egy kórterembe, és reggelre vagy meghalt, vagy élt. Ma meg bas...k itt az árammal, és még elvárják tőle, hogy éljen is.

Miskolcon egyébként az országban miénk volt a harmadik koronária-őrző, ahol a modern elektroterápiának (DC shock, pacemaker) köszönhetően az infarktusos halálozás a hagyományos kezeléshez viszonyítva 40 százalékról 20 százalékra csökkent.

Aki az intenzíven engedéllyel dohányzott

Az ortopédiáról konzíliumba küldtek egy harminc év körüli beteget. Ott protetizálás céljából feküdt. Négy végtagja közül csak a jobb keze volt meg. Két lábát és bal karját gyakorlatilag tőből amputálták. Dohányzással összefüggésbe hozható úgynevezett Bürger-kórja volt, ami az erek inkább gyulladós eredetű elzáródását okozza. Vizsgálat után visszaszállításra várt, amikor hirtelen meghalt.

Újraélesztés után az intenzívra került, ahol miután tudata visszatért, cigarettát követelt. Szépen, könnyörögve, minden lehetséges észérvet elmondva,

hogy a cigaretta számára koporsószeg – nem tágitott. Öngyilkossággal fenyegetőzött, enni-, innivalót nem fogadott el.

Éjszaka nem tudtam aludni. Reggel vettem neki egy doboz Kossuthot, gyufát, és segítettem a rágyújtásban. A nővérek is elítéltek a tettemért. Mondottam, engedéllyemmel dohányzik. Szerintem nem mindegy neki, hogy tőle vagy érte hal meg.

Három hétig vettem neki a napi egy doboz cigit. Ezt követően visszaadtuk az ortopédiára, ahonnét művégtagokkal távozott. Többet nem tudok róla. Hogy helyesen cselekedtem-e, döntsék el önök.

Többen be, mint ahányan ki

Szülész-nőgyógyász osztályvezető főorvos mondta konzílium után a szobájában:

– Tudod, mi vagyunk a kórház egyetlen termelő osztálya. Egyedül tőlünk mennek haza többen, mint ahányan bejöttek.

Elgondolkoztam és azt válaszoltam: igazad van.

Ijedtében megállt a szíve

Férfi beteg, 55 éves, szívinfarktus 21. napján zárójelentésére várt, amikor heves szívdobogás érzést jelzett. EKG-n 160/perc frekvenciájú kamrai tachycardiája volt. (Életveszélyes, de a relatíve alacsony frekvencia miatt eszméletvesztéssel nem jár.) Gyógyszerekre nem szűnt, ezért rövid altatásban SDC-t (Rövid altatásban egyenáramú szinkronizált „áramütés”) alkalmaztunk, eredménnyel.

Hazabocsájtás sztorizva. Három nap múlva a zárójelentés átadásakor az események ismétlődnek.

Nagyjából a tizedik SDC után a Városmajori Klinika, a szívritmuszavar akkori magyarországi leg-

jobb szakértője a beteget átvette. Egy hónap múlva eredményesnek vélt gyógyszeres beállítással hazaengedték. Ott is legalább tízszer kényszerültek SDC alkalmazására.

Hazautazásakor vonaton a rosszulléte újra megismétlődött. A mentő az osztályunkra hozta. Az SDC-t követően pár órás megfigyelés után kérésére hazaengedték. A Szentpéteri kapui lakótelepen lakott. Kezdetben mentővel, később gyalog járt be az osztályra SDC-re.

Az első hatvanat mindig férfi orvos csinálta. Egyszer az intenzíven is, és az osztályon is kolléganők ügyeltek. A nővérek természetesen nők voltak. Altatás kezdetén az addig gyógyszerre nem szűnő életveszélyes ritmuszavara nyolcig számolásnál spontán megszűnt...

Az ok. Eszébe jutott anyjának az a mondása, hogy „fiam, téged a nők tesznek el láb alól” – és annyira megijedt, hogy elállt a szívverése.

A 100. SDC-re egy üveg pezsgővel jött.

Később az egyre modernebb antiaritmiás gyógyszerek hazai forgalomba kerülésével ritmuszavarai megszűntek. Hetvenöt éves korában hunyt el. A temetésén ott voltam egy szál virággal.

A 22-es BÚÉK-ja

Életemben sok szilvesztert-újévet ügyeltem egyben. Talán a családomnak kellene először köszönetet mondani, hogy megértették.

Egy orvos élete olyan, mint a 22-es csapdája. A jó orvos csak jó ember lehet. Ha ez igaz (kivételesen nincs), a munkaidő lejártakor az orvos a beteg problémáit hazaviszi. Ez a családi élet kárára mehet. Ha gondtalanul hazamegy, nem lehet jó ember, azaz orvos sem.

Mondhatni, mi egészségügyi dolgozók nem vagyunk normálisak.

Igaz, a társadalmi megítélésünk olyan, amilyen. Szidnak, elítélnék bennünket, joggal vagy jogtalanul, de a keresztünket senki nem veszi át. Minden beteget megérttek, aki bennünket szid, és bocsánatot is kérek, csak egy kis megértést is kérek, mert nem biztos, hogy az ügyeletben lévő dolgozó a hibás mindenért...

Mindenkinek BÚÉK!

Az idős parasztbácsi és a kutya farka

Infarktus miatt feküdt az intenzíven. Vizeletelakadás (totál retenció) miatt állandó ureter katéter felvezetésére kényszerültünk. (Ilyenkor az elfolyó vizelet egy, az ágy széléhez akasztott zacskóba folyik.)

Harmadnapon reggel a bácsi sírogat.

Mi a baj kérdésemre így válaszolt:

– Doktor úr, a kutyát is a nyakánál, és nem a farkánál kötik ki.

Hat hét elteltével az urológián húgycsőn keresztül, jelenlétemben és személyes felelősség-vállalásomra, megoperálták, és katéter nélkül élt tovább.

A rendőr

Ügyeletvezető voltam. Ügyeletes kollégám szól, hogy van itt egy hülye rendőr, aki azt mondja, SDC-sokra jött.

– Megvizsgáltad?

– Egy hülyét?!

– Vizsgáld meg, mert valószínűleg igaza van.

Így lett! WPW-szindrómás beteg volt, akiknél gyógyszerre nem szűnő, különböző típusú, akár életveszélyes ritmus- és vezetési zavarok alakulhatnak ki a legváratlanabb szituációkban. Altatás,

SDC shock, fél óra megfigyelés után mehetett haza. (Ma ezek a betegségek már rádiófrekvenciás ablációval gyógyíthatók.)

Tanulság. A rendőr nem ab ovo hülye, és a betegnek mindig igaza van.

Miskolcra nála végeztek elsőnek rádiófrekvenciás ablációt Szegeden.

A zenész

Infarktus után, kórházi hazabocsájtás előtt a minden betegre egyformán vonatkozó, életmód-változtatást igénylő javaslatokat többnyire a kórteremben, közösen beszéltek meg. Ilyen volt, hogy a mozgást csak fokozatosan lehet bővíteni, étkezés inkább többször, mint egyszerre sokat, dohányzás tilos, alkohol alkalmanként módjával nem tilos, testsúly ne nőjön, és így tovább.

Mindezt közösen megbeszélve, hogy mi az értelme. Mit nyerhet, illetve veszíthet, ha betartja, illetve nem tartja be a szabályokat.

Természetesen a nemi életről is szó esett. Általánosságban hangzott el, hogy az első kontrollig (3 hét) nem tanácsos, de – és ez a jelenlévőkre nem vonatkozik, mert senki nem csinálja – „idegen pálya” használata dupla rizikót jelent.

Megszólal egy zenész, aki harmadik infarktusaival feküdt az osztályon:

– Hú, de igazat tetszett mondani...

Ő akaratlanul igazat mondott, de felvételek erről nem beszélt. Másnap amikor elköszöntünk, kért, hogy a feleségének a tegnapi közbeszólásáról ne tegyek már említést. Most már leírhatom, mert régen meghaltak. „Idegen pálya használata minimum dupla rizikót jelent.” Infarktus esetén biztos, de lehet, hogy egyébként is.

A belgyógyász és a sebész

Gyakran egymásra utaltak. Tanulnak is egymástól, de időnként froclizzák a másikat.

A sebész azt állítja magáról, hogy ő olyan orvos, aki operálni is tud. A belgyógyász egyszerűen csak hentesnek minősíti a sebészt.

Fehér asztal mellett fültanúja voltam az alábbi beszélgetésnek, mely tapasztalt kollégák között folyt. Érvekből már kifogytak, amikor az adminisztráció került szóba. Nem tudták eldönteni, hogy a sebész vagy a belgyógyász adminisztrál többet. A belgyógyász utolsó érve végül meggyőző volt:

– Te csak hallgass, Lacikám, mert tegnap láttam konzíliumban egy beteget, akit te éjszaka vettél fel. Anamnézise (*kórtörténete – a szerk.*) egy szó volt. „Tökönrúgták”. A státusza (*bőr, fogak, szív, idegrendszer, has, stb. – a szerk.*) szintén egy szó volt: „valóban”.

Erre megittak egy pohár bort és kezet fogtak.

Ilyen rövid anamnéziszről és státuszról egész életemben csak ekkor hallottam, de soha nem láttam.

Ezért írtam le.

Paraszolvencia I.

Osztályvezető főorvosként már két éve nyugdíjba mentem, de az osztálytól nem köszöntem el. Az elköszönés időpontjáról valahogy tudomást szerzett Dicsuk Pali és Mátyás Rudi. A mellékelt kép tanulsága szerint igen finom és bőséges desszerttel tették emlékezetessé az osztálytól való búcsúzást.

Ez is a paraszolvencia szokatlan formája. A magam és a jelenlévők nevében ismételtelen köszönet Palinak és Rudinak. Mi tagadás, jól esett a gesztus és a desszert is!

EMLÉKLAP
 A DEBRECENI EGYETEM
 ÁLTALÁNOS ORVOSTUDOMÁNYI KAR TANÁCSA
Dr. Kaló Emil
 osztályvezető úr
 részére
 AZ EGYETEMEN TÖBB ÉVEN ÁT NYUJTI OTT
 KIMAGASLO OKTATÓ TEVEKENYSEGÉRT
AZ ÁOK KIVÁLÓ OKTATÓJA
 EMLÉKÉRMET ÉS JUTALOMDIJAT ADOMANYOZZA
 1970. szeptember 08.
 Dekan

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRTI
 MARXIZMUS—LENINIZMUS ESTI EGYETEM

3 éves TAGOZAT

Tkv.sz. 51/41/74

TANULMÁNYI KÖNYV

Név: Dr. Kaló Mihály Emil
 Születési év, hó, nap: 1941. okt. 5.
 Születési helye: Csokvaomány
 Anyja neve: Szalmás Erzsébet

1971. 74. év

Emil Kaló
 igazgató

Miskolc 1971. X. 20.

A cigány, a rendőr és a zsidó

Igaz történet.

Infarktus miatt intenzíven, a férfi oldalon feküdtek. A nehezen már túl voltak. Látták egymás újraélesztését.

Este tíz óra körül elfogyott a munkám, ezért vizit címén az asszisztenciával bementünk hozzájuk. Éppen vicceket meséltek. Váltakozva követték egymást a cigány, a rendőr és a zsidó viccek. Bekapcsolódtunk. Senki nem sértődött, nevettek egymás viccein. Valamikor éjjél után mentő érkezése miatt elhagytam az intenzívet.

Másnap közös kórterembe kerültek. Egy napon mentek haza.

Évekig egy időben jártak kontrollvizsgálatra. Időnként még meg is látogatták egymást: újraélesztésük évfordulóján. Utoljára mintegy három évtizede a cigány temetésén talákoztam a rendőrrel és a zsidóval.

A zenész cigánnyal halála előtt pár héttel találkoztam, amikor vacsorázni betértünk egy étterembe és elkezdte azt a nótát, hogy „Felmegyek az Úristenhez egy új szívet kérni”.

Azért írtam le, mert a közös sors – nem is olyan ritkán – összekötheti az embereket.

Cigányok és a szívinfarktus

Ritka. Legalábbis ezt tanultuk az iskolában. Az infarktust menedzser-betegségnek tartották, mivel lényegesen gyakoribb a hajszolt munkát végző ambiciózus emberek között. Lehet, hogy ez igaz, de a világ is változott, és a cigányokat is több stressz éri, ezért nőtt meg a roma populációban is az infarktos betegek száma. Nyilván más rizikófaktora volt

a legfiatalabb, 25 éves korában elhunyt cigány betegeknek.

Első alkalommal 23 évesen Miskolchoz közeli faluja a szomszéd faluval vívott rangadójáról hozta be a mentő. Infarktusa ellenére fájdalmai egy hét után sem szűntek, ezért a szakma játékszabályait betartva a debreceni szívsebészeti klinikára továbbítottuk. Ott katéterezés után négy ér áthidalását végezték el.

Két év múlva újabb infarktussal szállították be osztályunkra, amikor újraélesztése sikertelennek bizonyult. Közvetlen halálok: graft-elzáródás. (Áthidaló érelzáródás.) Alapbetegsége: veleszületett súlyos zsíryanycsere-zavar. Erei felvághatatlanul meszesek voltak.

Megsirattuk.

Orvosi és gyónási titoktartás

A gyónási betartható – az orvosi betarthatatlan. Ezt 45 év tapasztalata és saját betegségem alapján állítom. Kezdjük ott, hogy valakit elvisz a mentő. Az egész falu tudja.

A kórházba érkezéskor az orvos felveszi az anamnézist. Sokan hallják, akinek nem kellene. Mi történt, hogyan történt. Kórteremben nagyvizit. Minden szobában fekvő beteg hallja a kérdéseket, válaszokat. A döntésekről és az elrendelt vizsgálatokról is mindenki tud, aki a helyiségben tartózkodik. A röntgen, a labor, egy konziliárius szoba előtt elordítják a nevemet, vagy járóbetegként egy sor különböző szakrendelésekre váró betegek előtt hangzik el. Vizsgálatom közben ki-be járkálnak. Egy levetkőztetett fiatal nőt a beteghordón kívül sokan mások is láthatnak, akár bámulhatnak is.

Sokat próbáltam tenni ellene, hogy másként legyen. Nem sikerült. Szerettem volna, a bankok-

hoz hasonlóan, hogy egy szám jelezze, hogy én következek. Piros lámpa égjen, amíg vizsgálnak, és csak a zöld jelzés alapján jöhessen be bárki. A kiszolgáltatót beteg emberi méltóságát sértjük folyamatosan.

Fura volt megélnem tíz évvel ezelőtt, amikor feleségem a fodrásznál ülve hallott először a leukémiámról. Egy számítógépes laborlelet alapján tartottak halálra ítéltnek. De azért jól vagyok, normál életet élek. Az orvosi titoktartásról, illetve annak betarthatóságáról pedig van egy véleményem. Betarthatatlan.

Evidence Based Medicine

Szakmai körökben nem fordítjuk, értjük, használjuk. Ha mégis fordítani kellene, talán a bizonyítékokon alapuló gyógyítást tartom a legmegfelelőbbnek.

Híve vagyok.

A szakma szabályai szerint próbáltam alkalmazni, igyekeztem állandóan friss információkhoz jutni – azaz tanulni. De meggyőződésem, hogy gépies alkalmazásuk kevés, valamit még hozzá kell adni. Tisztában kell lenni a ténnyel, hogy az orvos szóval, tettel rendkívül sokat árthat.

Közismert, hogy minden gyógyszernek, még a placebónak (hatóanyag nélküli tabletta) is van 20 százalékos effektusa. Ha egy beteg hisz például a fokhagymában, valamely teában, és én arról lebeszélem, sokat árthatok.

Időt kell szakítani a beteggel történő értelmes párbeszédre. A recept átadása nagyon kevés. A beteget, hitében meghagyva, érvekkkel kell meggyőzni arról, hogy miért érdemes a népi gyógymódok mellett gyógyszert szedni. Arról nem is beszélve, hogy a népi gyógymódokból, megfigyelésekből nagyon

sok gyógyszert fejlesztettek ki. (Ópium, morfi-um-mákgubó főzet, nitroglicerin, heparin-piőca.) Egy megfigyelést megosztok. Az argentin pampákon bizonyos területeken legelésző tehenek között gyakori volt a vetélés. A magyarázat: cumarint (syn-cumar) tartalmazó növényt is legeltek, mely méhlepény mögötti bevérzést okozott.

Azaz lényegében lehet, hogy nem csak a hit gyógyít, hanem hatóanyag is lehet a beteg által hasznosnak tartott teában. Természetesen én a gyógyszerzedést illetően a tényekben hiszek, de nem viselkedhetek hittérítőként.

Terhesség és szívinfarktus

Közismert, hogy a fogamzóképes korú nők ösztrogén hormon hatás miatt védettebbek a szívinfarktustól, mint a hasonló korú férfi populáció. Különösen ritka a terhesség alatti infarktus. Lesújtó érzés volt számomra, amikor saját intenzív részlegünkön dolgozó nővérünk terhessége középső trimeszterében szenvedett el nagy kiterjedésű mellsőfali infarktust. Hál'istennek császármetszéssel szövődménymentesen szült. Több mint húsz éve jól vannak.

Különös azon két terhes, infarktos nő esete, akiknél anyai életmentés miatt kényszerültünk elektrosokk alkalmazására. Elektrosokk esetén a beavatkozást végző egyénen kívül a beteggel érintkezni tilos, életveszély miatt. A magzat azonban marad a méhben. Nyilvánvalóan izgultunk az újraélesztés és a DC shock magzatra ismeretlen káros hatása miatt... Szerencsére mindkét eset jól végződött. Az anya és az újszülött is megúszták. Igaz, az egyik anyának pár év múlva három ér-áthidaló műtétet kellett végeztetni, de tudtommal másfél évtizede jól van. Mi tagadás, jó érzés velük találkozni.

Amibe beletörött a bicskám

Ez az önálló Kardiológia, és a vérző beteg első ellátási helye volt. Egyik sem sikerült. Az országban valamennyi megyei kórházban működik önálló kardiológia, kivéve a B.-A.-Z. megyei kórház, ahol egyébként minden feltétel adott hozzá.

És ennél is fájóbb, hogy a masszív gasztrointesztinális vérzések ellátására a kardiológiai intenzívet jelölték ki. Az indok: hogy a gasztroenterológián csak szubintenzív van.

Az, hogy a diagnosztika és adott esetben ezzel egyidőben elvégezhető terápiás beavatkozás a gasztroenterológus kezében van, már nem érdekes. A sebész-konzílium és a sürgős műtét időpontjának megválasztása szintén gasztroenterológiai feladat. A primer kardiológus szakvizsgával rendelkező, ennek a feladatnak az ellátására illetéktelen és alkalmatlan orvost kényszerítették a helyzet megoldására. A feladat ellátásáért felelős gasztroenterológus elegánsan kivonta magát a munka és a felelősség alól...

Munkatársaimtól ezúton is elnézést kérek, de ezek a döntések minden szakmai alapot nélkülöztek. Állítólag a beteg érdeke mindenek felett, kivéve ha... Inkább maradok itthon.

A házi orvosokról

Mindig tiszteltem őket. Katonaidőm utolsó négy hónapjában átlagban havi 25-30-at ügyeltem az egyik városban, körzetben. Az átvett ügyeletért a kollégák még száz forintot adtak pluszban. Ez 1966-ban nagy pénz volt. A katonaságtól engedéllyel tettem ezt, az ügyelet után a laktanyában a rendelést megcsináltam és kipihenhettem magamat.

Húsvétkor, 20 kilométerre a rendelőtől, lámpafény mellett a tanyavilágban a döntést nem mindig mertem felvállalni és a hátsó ülésen a beteget a gépkocsivezető pilótával vittük kórházba. Nem haragudtak rám. Ettől kezdve mindig arra gondoltam egy mentő érkezésekor, hogy a beküldő kolléga gondolatmenetét átvegyem. Nagyon tisztességes dolognak tartottam, ha azt írta egy zárt levélben, hogy fogalma sincs, mi a baja, de nagyon betegnek tartja és nem meri otthon hagyni, ezért inkább beküldi.

Természetesen magamban már mérges voltam, ha vakbélgyulladással küldte, és a betegnél ott volt a vakbélműtét helye... Ez azt jelentette, hogy nem kérdezte ki és nem vizsgálta meg. Ezt viszont az illető kollégával személyesen tisztáztam. Csak annyi megbecsülést várjon tőlem, amit ő is ad számomra. Kölcsönösen tiszteltük egymás munkáját!

Tegeződés az egészségügyben

A tekintélyelvűséget az egészségügyben mindenki evidenciának tartja. Jómagam főorvosként is (nem osztályvezető) minden orvostanhallgatóval automatikusan tegeződtem.

Történt egyszer, hogy felfigyeltem, egy medikus konzekvensen főorvos úrnak szólított. Nem értettem, miért. Kolléganőmet kérdeztem, hogy mi lehet a magyarázata.

– Hát, hogy te milyen nagy barom vagy – válaszolta ő.

– Miért? – kérdeztem.

– Hát, ha jó belegondolsz, hogy néz már az ki, hogy neked azt mondja, szia, Emil, a feleségednek meg, aki a gimnáziumban osztályfőnöke volt, csókolom, Ági néni!

Elgondolkodtam az eseten, és tovább a medikákat nem tegeztem. Osztályvezető főorvosként a fiúkkal automatikusan tegeződtem, a hölgyeket illetően a választást rájuk bíztam. Mind a 21 beosztott orvos kollégámmal, közülük kilenc nővel tegező viszonyban voltam, mellyel soha senki vissza nem élt. A tiszteletet tegezve is mindig megkaptam. Természetesen észérvekkel sokat vitatkoztunk, de erőből soha nem utasítottam – csak udvariasan kértem. Egy kérést visszautasítani pedig nem illik.

Májkrém és olajos hal

Rá sem tudok nézni, nem még megenni! Hogy miért?

Kezdetben 8-15-öt ügyeltem havonta, 19 forintért és estére egy szelet kenyér és egy májkrém, vagy olajos halért mint hideg vacsoráért. Fél évig katona voltam. Véletlenül ott is ezt adták.

Utaztunk. A kocsit teleraktuk konzervvel. Többek között májkrémmel és olajos hallal. Hús év után elegendem lett belőle. Azóta csak kényszerhelyzetben eszem – talán egyszer volt ilyen.

Lehet, hogy finnyás vagyok, de elegendem lett belőle. Beteg leszek a látványától is. Tudom sokan szívesen megennék, ha volna. Kezdetben még én is szerettem. Hál'istennek én már/még tudok mást is venni.

Az egy és oszthatatlan belgyógyászatról

Kezdetben hittem benne. De húsz éve meggyőződésem, hogy semmi nem állíthatja meg a specializálódást. Az orvosi szakma (hivatás) kezdetben sebészetre és belgyógyászatra oszlott. A specializálódás a sebészeten belül zökkenőmentesen ment végbe. Általános sebészet, baleseti sebészet, urológia, sze-

mészet, idegsebészet, érsebészet... Utolsónak a szív esett el a sebészet ostromában.

Amint látni lehet, a specializálódás szervek szerint történt.

A belgyógyászatból a járványtan különült el elsőnek (karanténok). Kialakultak a fertőzőosztályok. Sőt, a védőoltásoknak köszönhetően (Behring, 1901, első orvosi Nobel-díjas) a fertőző betegségek egy része megszűnt létezni. (Pestis, tífusz, kolera, stb.) A szervek szerinti specializálódás a tüdőgyógyászat önállósulásával kezdődött. Gondoljunk a tbc-re mint Morbus Hungaricusra. A pulmonológiai lobbis is ennek megfelelően rendkívül erős volt hazánkban. Épültek az új intézmények, az egészségügyi miniszter vagy -helyettes általában pulmonológus volt. Kiemelt finanszírozásuk volt, joggal. A tbc gyakorlatilag felszámolódott. A szakemberek száma és az intézmények kapacitása bőnek bizonyult. Elkezdődtek a bezárások, átalakítások, megszüntetések (Mezőkövesd, Tokaj, Füzérradvány, Szent Ferenc). Időközben az eddig nem fertőző népbetegségek kerültek a halálozási statisztikák élére. Például a szív. A belgyógyászat is elkezdett tovább specializálódni (gasztroenterológia, endokrinológia, haematológia, nephrológia, angiológia, és végül kardiológia).

Megyénkben, kezdetben az osztályvezető főorvosok érdeklődése szabta meg egy-egy osztály profilját. Később barátságok, lobbierdekek. A legnagyobb fájdalmam, hogy a megyei kórházban, ahol minden adott – szakember, képzettség, műszerezettség –, még ma sem működik önálló kardiológiai osztály. Így luxusmódon specializálódott szakemberek látnak el ápolásra szoruló betegeket, akiket ápolási osztályon, még meglévő belgyógyászati osztályokon jól vagy jobban el lehetne látni, mint

kardiológián. Az általános belgyógyászatra városi, járási szinten szükség van, de legalább regionálisan egy önálló kardiológia létjogosultságát senki nem vitathatja.

A csak szakmai hátszél nekem kevés volt, de most van politikai is... Nem értem!? Pénteken lesz a miskolci kardiológiai nap. Próbálják meg! Ezt kívánja a beteg, az orvos, a személyzet, az egészségügy érdeke. Akkor... miért nem?

Bertalan

Kezdő orvos voltam. Ügyeletben mentő érkezett... felköltöttek. A lányok az öltözés ideje alatt a kórlap elejét személyi igazolvány alapján kitöltötték. Egy vállig érő, fekete hajú, nőies hangon beszélő, aránylag dús keblű és széles csípőjű, kalauzruhát viselő beteg volt.

Vizsgálat után mondtam, hogy melyik kórterembe helyezték el. De az női kórterem – válaszolták. És?... Mutatták, hogy Bertalannak hívják.

Meglepődtem. Én Bernadettnek néztem.

Jó, hát vigyék az iksz számú férfibe! Egy óra múlva költöttek, hogy a kórteremből szóltak, tévedésből egy női beteget fektettek közéjük. Az éjszakai a vizsgálói ágyon töltötte, majd másnap egy kis kórtermet üritettünk ki számára, mert akár női, akár férfi kórterembe helyeztük, mindenhol tiltakoztak. Kromoszóma- és hormonvizsgálatokra akkor még nem volt lehetőségünk, a beteg az országos intézetbe történő továbbítást nem fogadta el, ezért a vérnyomásának rendezése után hazaengedtük.

Két év múlva a baleseti sebészetben konzíliumban találkoztam vele. Egyedül feküdt egy kórteremben, annak ellenére, hogy az osztály pótágyakkal volt tele. Átvételét kérték neme tisztázása végett.

Ha beleegyezik, Budapestre küldjük. Ezt akkor sem fogadta el.

Máig sem tudom, mi lett a sorsa, fiút nemzett avagy szült, vagy egyik sem... Nekem emlékeim között megmaradt.

Igazságszolgáltatás

Intenzív osztályon az orvosnak pillanatok alatt kell döntenie és a megmásíthatatlan döntés következményét egy életre szólóan vállalni. Nem csak jogi értelemben, hanem a saját lelkiismerete és beosztott munkatársai előtt is.

Igen gyakran hallom, olvasom, hogy az évekig tartó elhúzódó perek ítéletét másodfokon megváltoztatják. Lehet, hogy csak a fellebbezésekről hallok és nem tudom, hogy az ítéletek hány százaléka kerül másodfokra, vagy még magasabb szintre, de az az érzésem, hogy az ügyek gyorsítása érdekében egyenesen másodfokon kellene a tárgyalást kezdeni.

Tudom, nagy butaságot mondok...

A legkövérebb

Folytatva a leg-ek sorát. Az én életemben osztályunkon megfordult legkövérebb beteg anamnézisét a beteget felvevő kollégám így kezdte: a beteg tíz éve nem hagyta el a szobát, mert nem fért ki az ajtón.

Az anamnézist a körülbelül 55 kilós férje szolgáltatta. Egy faluból két mentő hozta. Elmondásuk szerint a falubeliek segítségével ágydeszkákat alkalmazva oldaltfekvő helyzetben, részben húzva, részben tolvá körülbelül egyórás küzdelem után került az egyik mentőbe, különböző fortélyok segítségével. Az intenzíven két ágyon feküdt, de a keze így is lelógott az ágyról. Az ügyeletet átvéve, bekövetkezett,

amitől tartani lehetett, a beteg meghalt. A beteghordó ügyeletesenek a kórbonctanra kellett levinni.

Az első akadály a hullaszállító tolókosci volt. Részben magasabb volt, mint az ágy – nem tudtuk átemelni –, másrészt igen keskeny. Közel három óra múltán sikerült alkalmas kocsi keríteni. Rövidre fogva a történetet, a másnapi boncolás a proszek-túra földjén történt, az orvos gumicsizmában volt és kicsit ferde szemmel nézett ránk, mint akik cin kosak lennének.

Hogy hány kiló volt, azt nem tudjuk, mert a mázsa csak 250 kilogrammig mért.

A klinikai és a kórbonctani diagnózis egyezett, mivel hipofízis (agyalapi mirigy) -daganattal írtam ki.

Paraszolvencia II.

Megyénk egyik kórházában az infarktussal beszélített betegnél, annak kizárása után a szívkoszorúér-betegség igazolása, illetve kizárása céljából, a szakma játékszabályai szerint minden szükséges vizsgálatot elvégeztek. Még gyomortükrözést javasoltak, mivel az úgynevezett reflux (a gyomornedv nyelőcsőbe való visszafolyása) hasonló tünetet tud okozni. Ennek visszautasítása után a beteg haza készült és hozzátartozókkal a lift előtt dohányzott. (Ez már akkor is tilos volt.). Hirtelen meghalt.

Az ügyeletes személyzet annak rendje-módja szerint újraélesztette. Közben elhangozhatott, talán valóban elhangzott az a mondat, hogy felesleges, mert már meghalt.

Előzetes telefonértesítés után intenzívünkre, majd szívkatéteres laboratóriumunkba került. A vizsgálat szívkoszorúér-megbetegedést nem igazolt. Párszor még intenzívünkön is kamra fibrilláció miatt újraélesztettük. Gyógyszeres beállítása siker-

telen volt, ezért egy úgynevezett ICD-t (automatikusan újraélesztő pacemakerként működő készülék) ültettünk be; ez rendkívül drága, korábban bizottsági engedélyezéshez kötött volt.

A beteg panaszmentesen távozott, ellenőrzésre jár. Emberi jogi biztoshoz tett feljelentése, amelyet a megyei tisztifőorvos mint kardiológus szakfőorvoshoz kivizsgálásra-véleményezésre hoztam továbbított, a szakvéleményem alapján azzal végződött: „ahelyett, hogy a beteg örülne, hogy jókor volt jó helyen, alaptalanul vádolja a munkáját lelkiismeretesen végző egészségügyi dolgozókat”.

Ez is a paraszolvencia laikusok által nem ismert formája.

Egy egészségügyi dolgozó

Az égési osztályon (baleseti sebészet speciális részlege) dolgozott.

Hosszú műtét után vécére ment és rágyújtott. Akkor még nem volt tilos. Dolga végeztével az égő csikket feneke felemelése után a vécé kagylójába dobta. Némi robbanás, égés után segítségért kiáltott. A kagyló felé eső, szabadon maradt testrésze súlyosan megégett. Nem tudta, hogy az altatáshoz használt éter felhasználásra már nem alkalmas részét a műtősnők a vécébe öntötték, és az robbant be.

Konzíliumban felpolcolt állapotban a legkényesebb és -szemérmesebb testrészét látva önkéntelenül is elmosolyodtam...

Később gyerekei születtek, azaz maradandó károsodást nem szenvedett.

Ez az a helyzet, amikor a hóhért akasztják!

Tanulság: az egészségügyi dolgozó is kerülhet a beteghez hasonló szituációba.

Megrozas (3) és sem egyeztetve
Dr Kalo Emil főpapán csokot és
Kalo Loltan térképét és reggel

Dicsőre

para
bul
nün
hat
ra
Dr Kalo
te ve
na es

A kötelező nyugdíjazásról jut eszembe

Orvosprofesszor feküdt az osztályunkon. Egyetemista koromban még tanársegéd volt.

Estefelé hazaindulásom előtt bementem a szobájába. A „nem zavarok?” kérdés után beszélgettünk. Írogatott. Kérdeztem: ha nem titok, mit írogatsz.

- Tankönyvet. – Majd meglepetésemre egy furcsa kérdést tett fel. – Téged meg mikor selejteznek ki?
 - Úgy tudom, év végén.
 - Nagy kár – mondotta.
 - Tudod, mindennek és mindenkinek lejár a szavatossági ideje, 66 éves vagyok és nekem lejárt.
- Valóban, év végén nyugdíjas lettem. Egy, ami szomorú: hogy tőlem idősebbek szavatossági ideje, nem szakmai ok miatt, még ma sem járt le.

Gyilkos galóca

Közel két évtizeden át intenzívünk volt kijelölve a bizonyítottan gyilkos galóca gombamérgezetek kezelésére. Köztudott, hogy gyakorlatilag halálos, ellenszere nincs. Kezelésük költséges.

A művese-részleg hosszú időn át osztályunk része volt. Az úgynevezett hemoperfúziós kezelés (a méreganyag kiszűrése a vér aktív szénen történő átáramoltatásával) időben elkezdve gyógyulást eredményezhet, egyéb kezelésekkal kiegészítve.

Történt egyszer, hogy három beteget szállítottak intenzívünkre. A hunyó a betegek közül az egyik város piacának a gombavizsgálója volt. Rajta kívül a gombából evett a felesége és a gombapörköltet elkészítő anyósa. A háromágyas elkülönítőben feküdtek. Igen jelentős vese- és májkárosodásuk volt. Kritikus állapotukban amit az anyós és a veje egymásnak mondtak, nem merem leírni... De sze-

rencsére maradványtünet nélkül gyógyultak. Ennek ellenére még távozáskor is átkot szórtak egymásra.

Úgy tudom, gombavizsgálói állását elvesztette. Valószínűen joggal.

Miért írogatok?

Többen javasolták, hogy esetleg az utókornak is érdemes leírni ezeket a megtörtént eseteket, sztorikat. Ez eszembe sem jutott.

Célom csak annyi, hogy az egészségügyi dolgozókról – joggal avagy jogtalanul – kialakult negatív társadalmi megítélést árnyaljam. Lehet, hogy nem sikerül, de legalább megpróbálom.

Kérem, higgyék el nekem, mi is érző, esendő és gondokkal küzdő emberek vagyunk.

Nem tudom elképzelni, hogy egy orvos szándékosan ártson betegének, netán hogy azért gyógyít jobban, mert lefizették, vagy az újraélesztést valamilyen anyagi haszon miatt végzi, illetve nem végzi, azért operál jól, mert lefizették... Az igaz, hogy a beteg előtt határozottnak kell lenni, és nem sírhat a hozzátartozóval.

Erről az a vicc jut az eszembe, amikor a műtétre már bemosakodott orvos kérdi a betegtől, hogy érzi magát. Félek, doktor úr, mert ez lesz életemben az első műtét. Az orvos megnyugtató válasza: ne féljen, nekem is.

Természetesen nem hibázhatunk, mert az végzetes lehet a beteg, de az orvos számára is. A tüdő előtt nincs másodfok. Ha egy bíró első fokon téved, a másodfokon korrigálják. Itt nem.

Egyébként utálok írni, és még jobban, amit írtam, átolvasni. Nem tudok gépelni. Vagy kézzel írtam, vagy diktáltam. Hatvanéves koromban unokám kért, hogy segítsek már neki valamit, mert nem tudja. Kisfiam, én ehhez annyira hülye vagyok,

hogy nem tudok. Rám nézett és azt mondta, Emil, te tényleg hülye vagy. Ez annyira szíven ütött, hogy másnap high tech felszerelést vásároltam; segítséggel. Csak nehezen tanultam. Történt egyszer, hogy két óra alatt nem találtam az A betűt. Tanult kollégámat telefonon kérdeztem és ő mondta, hová néztek. Gépelni ma sem tudok, fogalmazásom pocsék. Orvosi dolgokról laikusoknak írni nehéz, mert ami számomra természetes, az olvasók nem értik, mert nem ezt tanulták. Nem szabad orvosi titkot sérteni, nem szabad kegyeletsértőnek lenni.

A pap, a rendőr, az orvos, a tanár

Először a pap.

Egy pap ismerősöm feküdt az osztályon. Nem miskolci. Mintegy tíz nap múlva az egyik nővér, aki közel állt hozzám és mindent megmondhatott, szólt, hogy beszélni szeretne velem. Kérte, hogy a pap ismerősömet engedjem már haza. A miéltre azt válaszolta, hogy a betegek félnek tőle. Hogy-hogy, miért? Hát azért, mert az atya minden este lámpaoltás előtt végigjárja a kórtermeket és szétnéz, hogy kinek kell feladni az utolsó kenetet. És volt, akinél feladta és másnap reggelre meg is halt. Félnék, mert nem szeretnének így járni.

Másnap a pap ismerősöm gyógyultan távozott az osztályról.

Paraszolvencia III.

Munkásőr-gyakorlatról érkezett váratlanul haza, 34 éves kovács. Feleségét mással találta. Infarktust kapott.

Intenzíven közel harminc alkalommal újraélesztettük. Négy százszor SDC-t alkalmaztunk. Ideigle-

nes pacemakere volt. Több mint száz napot feküdt az osztályunkon.

Egy újraélesztés története. Ebédelni indultunk 13 óra tájban. Megszólalt az intenzív vészcsengője. Elkezdtük az újraélesztést. Délután 5 óra körül főnökünk hazafelé indulva látta, mit csinálunk, szólt: hagyjátok már abba, joga van az emberhez méltó halálhoz. Az „eddig még mindig sikerült” válasza fejcsóválva ment haza. Egy órával később a beteg állapota rendeződött. Az újraélesztések naponta többször, máskor hetente ismétlődtek. Végül gyógyultan távozott.

Egy évig kontrollvizsgálatra is járt. Átmenetileg nyugdíjazták, de kérésére eredeti munkakörébe visszament dolgozni.

Több év telt el.

A Zsóry fürdőben voltunk a családommal. Akkoriban nyílt meg a hullámedence. A gyerekekkel egymást nyomdostuk a vízbe. A lányomat hátulról vízbe nyomva hatalmas pofont kaptam egy ismeretlen férfitől. Aztán ő terült el egy jobbhorgot követően. Azt egy középkorú férfitől kapta. Közben kiderült, hogy hátulról én nem a lányomat, hanem a pofont adó férfi barátnőjét nyomtam víz alá. Aki pedig engem megvédett, kérdezte: Nem ismer meg, adjunktus úr! Én vagyok a kovács, akit életében a legtöbbször élesztett újra! Örülök, hogy segíthettem.

Ez is paraszolvencia volt. Életemben az egyik legemlékezetesebb.

Legfiatalabb infarktusos betegünk. Nem dopping. A betegnek mindig igaza van!

A 16 éves szakmunkás-tanulót több órás helyszíni újraélesztést követően intubálva, kontaktusképtelen állapotban szállítottak intenzív-részle-

günkre. Az elvégzett vizsgálatok alapján extenzív, tehát nagy kiterjedésű mellsőfali szívizom-elhalás okozta hirtelen halálát. Két hétig lényegében agyhalál állapotában életben tudtuk tartani, de végül heveny bal szívfél elégtelenségben (tüdővizenyő) meghalt. A boncolás szívkoszorúér-fejlődési rendellenességet igazolt.

Heteroanamnézis (másoktól nyert kórelőzmény) szerint a beteg tornaórán futás közben lett rosszul és vesztette eszméletét, majd halt meg a helyszíni szakszerű újraélesztés ellenére. Utólag az is kiderült, hogy a beteg tornaórákon csaknem mindig mellkasi fájdalomról panaszkodott. Mindenki azt hitte, lazsálni akar. Pedig igaza volt.

Nem vád, amit mondok, de valószínű, sőt, majdnem biztos, ha kardiológiai vizsgálatára sor került volna, talán ma is élne. Neki, sajnos, korábban mindig igaza volt és nem doppingolt.

Kutyaharapást szőrével

Népi mondás. Általában a másnaposság elviselésére javasolják. Nem is aaptalanul.

1965-ben Prónay főorvos úr osztályán kezdtem orvosi pályafutásomat. A heti kötelező folyóirat-referálók során ő ismertette a Lancet (angol nyelvű, magas impact faktorú orvosi folyóirat) szerkesztőségi közleményét, amelynek címe azonos azzal, amivel kezdtem.

Amerikában a gyógyszerek kipróbálásának szigorú szabályai vannak. Az önkénteseknek is fizetnek érte. Egyik alkalommal egy tengerész bemegy az orvoshoz, hogy inkább ő fizet duplán, de ma nem bírná elviselni, hogy gyomortükrözést végezzenek rajta, mivel a haverja legénybúcsúztatóján úgy berúgott, mint az albán számár, és ha meglátja

a gasztroszkópot, máris hányni fog... Az orvos tízszeres fizetést ígér.

– Ha nem bánja, hogy lehányom, hát jó.

A vizsgálat megtörtént. A gyomornyálkahártya mint a háborgó tenger, duzzadt, haragos vörös színű, váladékozó volt. A vizsgálat után az orvos kérte a beteget, hogy extra pénzért igyon meg egy deci whiskyt. Megtörtént. Negyedóra múlva az orvos újabb extra pénzért a tükrözés ismétlését kérte. Mire a beteg: most már jöhet a protokoll szerinti vizsgálat.

Az orvos állta a szavát és a megajánlott összegért elvégezte a vizsgálatot. Meglepetésére a gyomornyálkahártya elsimult, normál színű volt és a váladék is normális.

Ezt annyira igaznak vélte, hogy maga is javasolta: kutyaharapást szőrével.

A szerkesztőségi közlések nem egy személy, hanem a folyóirat véleményét tükrözik.

Sportolók hirtelen halála

Drámai, döbbenetes, hihetetlen, megrázó, nagy médiavisszhangot kiváltó, és lehetne folytatni a különböző jelzőket. A teljesség igénye nélkül a magyar közvéleményt Fehér Miklós labdarúgó, Ocskay Gábor jégkorongozó és Kolonics György kenus halála döbbsentette meg. Természetesen ilyenkor felelősöket is próbálnak keresni. Lehet, hogy történt emberi, orvosi mulasztás, de ez már a megtörtént, tényen nem változtat.

Az események ismétlődésének minimalizálására azonban a jövőt illetően következtetések vonhatók le. Magyarországon ebben elévülhetetlen érdeimei vannak a Semmelweis Egyetem Merkely Béla professzor vezette Városmajori Klinikájának. Több

mint 2500 sportolót vizsgáltak, és segítették a válogatott csapatok olimpiai felkészülését.

Jómagam több mint tíz évig ültem a DKSK női kosárlabdacsapat kispadján mint orvos. Traumatológiai képesítés nélkül ez felelőtlenységnek tűnhet, még utólag is. De felelőséggel állíthatom, hogy hathatós segítséget tudtam nyújtani az edzőnek és bizonyos értelemben felelősséget is vettem le a válláról, amikor leírtam egy-egy sérült játékosról, hogy terhelhető, vagy átmenetileg nem terhelhető, esetleg alkalmatlan.

Alapozás előtt felmérő terheléses EKG, szükség esetén ECHO, Holter vagy egyéb vizsgálatok történtek. Az alapozás után annak eredményességét megítélő kontroll-terhelés zajlott.

Ezek alapján állíthatom, hogy a sportorvosi vizsgálat részét kell(ene) képeznie egy kardiológiai vizsgálatnak.

A másik fontos dolog, hogy sporteseményen nélkülözhetetlen egy defibrillátor. Sok katasztrófát lehetne megelőzni, illetve a hirtelen szívhalált megszüntetni.

Aki nem hiszi és illetékes, járjon utána!

A hirtelen halálról

Egy temetésen a szertartást végző pap mondotta: a hirtelen halál öröme kevés embernek adatik meg. Orvosként ezzel a mondattal azonosulok, még ma is.

Kétféle haláltípust élesen el kell különíteni.

Az egyik a végstádiumú betegségek esetén bekövetkező – lehet, hogy a beteg és a hozzátartozók számára is a szenvedéstől megváltó – halál. Ez is elviselhetetlen, megszokhatatlan. Ha egy orvos megszokja, adja vissza a diplomáját. Igaz, a kérdés nem ilyen egyszerű, mert nem a beteg szenved-

désének mindenáron történő meghosszabbítására esküdtem, ugyanakkor gyilkolni irgalomból sem szabad; de mindenkinek joga van az emberhez méltó halálhoz.

Úgy kell döntenem, hogy holnap is tükörbe kell néznem. A keresztemet senki nem veszi át.

Más a helyzet a hirtelen halálnál. Ez lehet jó a betegnek, de elviselhetetlen, felfoghatatlan a hozzátartozónak. És az orvosnak, egészségügyi személyzetnek? Az érzést nem kívánom senkinek.

Intenzíven az orvos akarva-akaratlanul ítéletvégrehajtói szerepbe kerül. Már akkor „hóhér”, amikor egy végstádiumban lévő, mondjuk, gyomorrákos, masszívan vérző beteg intenzívre történő felvételét megtagadja, mondván, úgysem tud rajta segíten. Pedig itt jól döntött.

És bármely okból a folyamatban lévő újraélesztésnél elfogadni, hogy vesztettünk és befejezzük? Időérzék ilyenkor nincs, a döntéseknek gyorsnak, megalapozottaknak és megmásíthatatlannak kell lenni. Amit mondunk, más is hallja, más is látja. A hozzátartozóval esetleg több óras küzdelem után közölni kell, hogy... őszinte részvétem. Ha meg ekkor keservében gyilkosnak kiállt, azt is megértéssel kell fogadnom. A másik szobában síró személyzetet is nyugtatnom kell és mutatni, hogy erős vagyok, a munkájukat köszönöm. Magamban lehet, hogy valójában én is sírok. De hát mindenki a saját keresztjét viszi.

Azért a fény mellett ott az árnyék. Ez az árnyoldal. Szerencsére nagyon sok beteget hoztunk vissza a túlsó partról. És lehet, hogy ők vannak többen, ám könnyen elfelejtjük. Pedig ők adják munkánkhoz az erőt, a hitet. És sikerélményre mindenkinek szüksége van.

A legek...

Rengeteg beteggel találkoztam a 45 év alatt. Időnként napi száz-kétszázal. A nevekkel hadilábon állok. Alig merek tömegben szétnézni, mert nem tudom, kit honnan, miért ismerek. De a „leg”-ekre emlékszem. A legfiatalabb halottra, a legkövérebb betegre, aki gyilkosnak nevezett, de nem tudtam rá haragudni, és így tovább.

Az egyik legszomorúbb történetem.

Huszonkét éves egyetemista. Otthonában, fürdőkádban énekel, hirtelen meghal. Édesapja, a szomszéd orvossal, majd a kiérkező mentősökkel újraélesztik, kábé két órán keresztül. Később az intenzíven géppel lélegeztetjük. Szívinfarktusa van. Sajnos, az elhúzódó újraélesztés alatt az agya maradandó károsodást szenvedett. A gépről levehető volt, de agyhalott maradt. Az intenzíves lányok, ha tehették,

meséltek neki, fülhallgatóval zenét hallgattattak vele. Szívüket, lelküket beleadták, csak hogy tudata visszatérjen. Édesanyja kérdésére, hogy mi várható, elmondottam, hogy sajnos... de kértem, hogy mint anya ő higgyen a lehetetlenben.

Karácsony előtt, amikor fia már három hete agyhalott volt, kérte, hogy ukrán természetgyógyászat hozhasson be. Hozzajárultam, csak azt kértem, hogy az energiaátvitel alatt EEG-vizsgálat is történjen. Az egésztest videóval rögzítettük (ami ma is nálam van, rajtam kívül senki nem látta!). Az egyórás procedúrába az ukránok is beleizzadtak. Egyszer az EEG hatalmas kilengéseket csinált. Felkiáltottak, hogy győzelem. Ekkor valójában kézzel értek az elektródákhoz.

Azt ígérték, három nap múlva beszélni fog. A kezeléseket ismételték - természetesen semmi nem változott. A mi kedvünk is egyre rosszabb lett. Egy hónap után az ideggyógyászatra adtuk át, ahol még három hónapon át ápolták. Az osztály minden dolgozója megsiratta.

Ez az orvosi pálya árnyoldala.

Paraszolvencia IV.

Természetesen kaptam, bár soha nem vártam. Nagyjából tudtom nélkül. Egyet ma is őrzök az íróasztalom fiókjában.

Egy idős falusi néni nejlonzacskóban adta, pontosabban dugta a zsebembe. Vissza akartam adni, de amikor megtapintottam, éreztem, hogy aprópénz (fém) van benne. Az villant át az agyamon, ha visszaadom, megbántom, mert azt gondolja, többet várok. Átléptem az orvosi szobába és a pénztárcámból kivettem a feleségemtől vásárlásra kapott 500 forintost. Akkor ez volt a legnagyobb címletű

pénz. Visszatérve a néni papírjai közé csúsztattam az ötszázforintost. Otthon megszámláltam az aprót. 10-20-50 filléresekből 8 forint 60 fillér volt benne.

Sajnáltam a nénit, és ma sem tudom, mi lett volna a helyes megoldás. A pénzes zacskót majd valamelyik unokámnak adom.

Újévi fogadalmak... Leszokom a dohányzásról?

Már annyiszor megfogadtam, hogy eldobom azt a bűdös bagót, hogy már nem is teszek ilyen fogadalmat. Igaz, 1986 szilveszterekor, azaz újév hajnali ötkor volt utoljára égő cigaretta a számban. Huszonhat év után sem merném megfogadni, hogy soha többé...

A balatonszabadi úttörőtáborban gyújtottam rá először. A kísérő tanár elkapott és a tényről közölte apámmal az ózdi vasútállomáson. Hogy mit kaptam tőle, azt hagyjuk. Középiskolában Tok Rendet (igazgatói rovás) is kaptam érte. Orvosként, a feleségem úgy tudta, heti egy kartonnal szívok el. Igen, otthonra egyet, az osztályra egy másikat vettem. Havi átlagban 10-15-öt ügyeltem. Sok kávé ittam és sokat bagóztam. A leszokások 6-14 hónapig tartottak.

Magamnak mindig megmagyaráztam, miért gyújtottam rá. Egyet emlétek: amikor 13 hónap után.

Ügyeletes orvos voltam. Azon a héten már két beteg ugrott ki az osztály ablakán és halt meg. Ez mindig hajnali 4-5 között történt. Nadrágot, köpenyt magamra kapkodva rohantam le, hogy segítsék. Közben a füves területet elkerítő kifestett drótban felakadva elvágódtam. A harmadik eset két nap múlva, nővér ébreszt:

- Adjunktus úr, valaki kiugrott az ablakon!
- Nem ver át, Ica, április elseje van.

Sírását komolyan véve szép lassan felöltöztem, a drótot elkerültem, és kiderült, hogy a beteg még él. A baleseti sebészetre vittük és úgy döntöttünk, lehet, hogy vese-transzplantációra még alkalmas lehet. Az előírt procedúra folyamatba tétele előtt meghalt. Az ottani ügyeletessel megegyeztünk, hogy saját halottamnak tekintjük és az adminisztráció az enyém. Osztályunk nővérszobájából a rendőrséget hívtam, de negyedóráig senki nem vette fel. Közben észrevétlenül, a telefonnál nővérek által otthagyt cigarettából rágyújtottam. Csak azt vettem észre, a csikk égeti a kezemet.

A rendőrök megérkezésükkel kihallgattak. Bár harmadszor történt ügyeletemben, mondtam, higgyék már el, nem én löktem ki Őket az ablakon... Cigarettaival kínáltak, elfogadtam. Délelőtt kértem egy szálát, majd vettem egy kartonnal. Ez volt az utolsó leszokásom.

1986-ban mályi hétvégi házunkban nálunk volt a szilveszter. A baráti körből nyolc házaspár aludt kinn. Reggel egy kis cigaretta, valódi finomra a csikket a kandallóba dobtam. Dél felé ébredett a társaság. Haverom a kandalló előtt, lába egy asztalon, kezében whisky és cigaretta, kérde, hogy kérek-e. Whiskyt igen, cigarettát nem. Csak nem fogadtál meg valami hülyeséget? Nem, mondtam, csak ma nem gyújtok rá. És azóta mindig ma van.

Soha nem mondtam, hogy nem dohányzom. Kezdetben szenvedtem, mint a kutya. Cigaretta a zsebemben volt, mást megkínáltam, vonaton a dohányzóba váltottam jegyet, de nem gyújtottam rá. „Csak ma nem gyújtok rá” – és mindig ma van. Nem kell leszoknom. Kardiológusként meg leégne a pofámról a bőr. Ráadásul örül a családom, és adtam magamnak egy kis fizetésemelést is. Nem biztos, hogy jó, de más is kipróbálhatja.

Cigányok

December 11-én a Katonában láttuk Tersánszky–GreCsó által írt Cigányok című darabot, Máté Gábor rendezésében. Szenzációs élmény volt. Ami az orvosi részét illeti, a roma kultúra és a halott boncolása összeegyezhethetetlen. Én ezt harminc-negyven évvel ezelőtt nem tudtam.

Történt egy igen hideg téli éjszakán – kint -20 fok –, hogy az éjszakai ügyeitem idején meghalt az iksz-ipszilon városi vajda (helyet a név beazonosíthatósága miatt nem írok). A belgyógyászati tömbben közel ötven cigány tartózkodott, a kórház területén körülbelül ugyanennyi személygépkocsi körözött.

Reggel a dokumentumok írásánál tartottam. Az utolsó mondatot írtam: az osztály a boncoláshoz ragaszkodik. Ekkor az irodaajtó kulcsát ráfordították és azt mondták, boncolás márpedig nem lesz. Az öreget kihozzuk, a kórbonctan épületét pedig felrobbantjuk.

Telefonon beszéltem a prospektúra vezetőjével, aki megértett és azt mondta, az osztály a boncolást nem kéri.

Egyetértek GreCsó Krisztiánnal. „Mindenkinek igaza van. Ebben az országban mindenkinek igaza van. És senki nem érti a másikat, a másik igazság nem igazság. Mindenki fél, a magyarok a cigányoktól és viszont.”

Vizsgálat, amit félbeszakítottam

Egy vezető beosztású kolléga notábilis egyén vizsgálatát kérte.

Az EKG-készüléket a nővér az intenzíven lévő picici szobámba tolta be. A heverő, amely a mindenkori ügyeletes orvos éjszakai ágyaként is szolgált,

nagyon alacsony volt. Az elektródák felhelyezéséhez a nővér előrehajolt, így az akkor divatos miniszoknya alól az alsónadrágja – vagyis a bugyija – elővillant. Az orvos kollégám hangosan megkérdezte a kíséretében lévő személytől, hogy milyen lehet az ágyban... Ezt hallván elnézést kértem a nővértől és megköszöntem a segítségét. Az elektródákat én magam szedtem le. EKG nem készült. A kollégámnak és két notábilis vendégének ajtót nyitottam és távozásra kértem őket.

Bocsánatkérését én nem fogadtam el, a nővér nevét megadtam. Ő sem bocsájtott meg neki.

Tanulságul szolgált számomra, hogy hasonló esetben az EKG-készítés idejére a szobából kivonulunk.

Mit és miről írogatok?

Negyvenöt éves orvosi pályafutásom alatt sok mindent meg- és átéltem. Először is az az érzésem, hogy az orvosokról, de mondhatom, az egészségügyről a társadalomnak olykor meglepő, talán torz képe alakult ki. Valamiért az orvosi hívatást elfetisizálják. Olykor többet képzelnek, várnak el tőlünk, mint amire képesek vagyunk. Máskor indokolatlanul mondanak rólunk rosszakat, a tények alapos ismerete nélkül.

Reflektorfényben élünk. Természetesen mi is érző, esendő emberek vagyunk, ilyen-olyan hibákkal. Ráadásul az egészségügy sokszereplős. Teammunkát végzünk. Az egészségügyi szakdolgozó – nővér – nélkül nullák lennénk. De vonatkozik ez a műtősnőkre, gyógytornászokra, gyógyszerészekre, adminisztrátorokra, takarítónőkre.

A tévhitik elosztása az egyik célom.

A másik a rengeteg közérdeklődésre is számot

tartó, valamely okból furcsa, ritka megtörtént eset, melyeknek tanulságai lehetnek. Ezek elsősorban fiatal orvos koromhoz fűződnek. Ennek több oka van. Nem szeretnék orvosi titkot, személyiségi jogot sérteni. Ezért a közelmúltban történeteket mellőznöm kell. Egy-egy betegre emlékezhetnek nem csak a titoktartásra kötelezett egészségügyi dolgozók, hanem mások is, például a szobatársak.

Sokan ismernek, akikre én nem emlékszem. Ki kell hagynom kollégák, ismert közéleti szereplők történeteit. Vályi Péter kokillák közé zuhanása és halála Miskolcon ismert tény. A kórházi események nem az olvasóközönség elé valók. Remélem, ez elfogadható és megérthető.

A harmadik téma, amit nem lehet megkerülni, a kórházi dolgozók tudományos és közéleti szereplése, és annak megítélése.

A negyedik, ami eszembe jut, de most nem gondolok vagy nem gondolhatok rá.

Mindezek természetesen az én optikámon keresztül, a tévedés lehetőségével. Nincsen író vénám, soha nem gépeltem, mindig diktáltam, ezért elütések, helyesírási hibák tömegét követem el, amiért ezúton is elnézést kérek.

Orvosi tanács Szilveszter előtt

„Ha vigyázunk a testsúlyunkra, étkezésünkre, nem dohányzunk, eleget mozgunk, karbantartjuk a vérnyomásunkat, vércukrunkat, koleszterin-szintünket, pontosan beszedjük a gyógyszereinket, akkor addig élünk, míg meg nem halunk.”

Nem szó szerinti idézet, de Opie LH-től hallottam; a világ egyik legismertebb kardiológusa. Balatonfüredi kardiológus-kongresszuson.

Veszettség

Ritka, mint a fehér holló, legalábbis emberen. Állatról emberre többnyire harapással terjedő, nem vakcinált egyéneken kivétel nélkül halálos fertőző betegség.

1969-ben a Semmelweis kórház járványosztályán töltöttem a belgyógyászati szakvizsgámhoz kötelező gyakorlatot. Akkoriban két fertőző osztály volt. A hepatitisz az egyik, minden egyéb a másik. Az osztályvezetőn kívül egy-egy beosztott orvos dolgozott, valamint a kötelező szakvizsgálathoz gyakorlatot ott töltő 3-4 belgyógyász, illetve gyermekgyógyász.

A sátoraljaújhelyi kórházból veszettség gyanújával továbbküldött beteggel ügyeletben találkoztam. Még lumbálpunkciót (gerincvelői nedv lebecsajtása) is végeztem nála. Rendkívül agresszív volt, szája habzott, fröcskölt.

Természetesen meghalt és a kórbonctani eredmény egyértelmű volt. Az agysejtekben a Negri-testek, amelyek a betegséget bizonyítják, kimutathatóak voltak. A személyzetet kötelezően beoltották, kivéve engem. Ha jól emlékszem, elutaztam, talán szakvizsgázni. Az oltásban pedig nem ismertek tréfát. Kötelező volt. A továbbküldő osztályvezetőjét az oltás megtagadásáért 5 ezer forintra büntették. Ez akkor nagyon nagy pénznek számított; összehasonlításként az akkori fizetésem 1400 forintra rúgott.

Senki más nem halt meg. Ám az oltássorozatot meg kellett ismételni, mert a Jugoszláviából beszerzett oltóanyaggal valami probléma adódott.

Mivel több évtizede – akkor száz évet mondtak; ami nyilvánvalóan nem igaz – nem fordult elő Magyarországon veszettség miatti elhalálozás, az

esetet az Orvosi Hetilap hasábjain is közölték. Ezt követően én még két ricsei-bodrogi halálesetről tudok. Azóta tudomásom szerint hazánkban humán eset nem bukkant fel. Nekem meg, mint többször az életben, szerencsém volt.

Politika és orvosi hivatás

Aktív orvoslás és aktív politikai szerepvállalás véleményem szerint összeegyeztethetetlen.

Háziorvosi praxis, bármely gyógyító tevékenység csak a családtól ellopott idővel látható el. Nem szerencsés, sőt, elítélendő, ha egy orvosról köztudott, hogy bármely párt elkötelezettje lenne. Ha és amennyiben politikai alapon szelektálna, az bűncselekmény kategóriájába esne. Jómagam a kórházi

ranglétra minden fokát végigjártam, mindig a munkaidő kezdete előtt érkeztem és a lejárta után távoztam. De még így is nagyon sokszor hiányérzetem volt. A betegek problémáit hazavittem, éjszakánként néha felbredtem és bementem az osztályra, amit kellett és lehetett, elintéztem. Elképzelhetetlennek tartom, hogy egy országgyűlési képviselő egyben osztályvezető főorvos vagy kórházigazgató, vagy akár háziorvos legyen, egyidejűleg egyéb mellékállásai mellett. Tiszta lelkiismerettel ez összeegyeztethetetlen. Nagy tapasztalat mellett sem lehet felelősséggel, de még törvényesen sem ellátni.

A beteggel együtt kell élni, érezni, nem beszélve az állandó továbbképzési szükségletről, mely a naprakész tudáshoz nélkülözhetetlen. Az országgyűlési képviselőnek elvileg a választóival is kell néha találkozni, a törvényjavaslatokat valamikor el kell(ene) olvasnia.

Lényegében mindegyik külön-külön embert igényel. És a nap mindenkinek 24 órából áll. A kettő tehát összeegyeztethetetlen...

Orvosi közszereplés

Munkahelytől függően elkerülhetetlen.

Vannak kötelező, ajánlott, és elfogadható formái.

Először is az orvosra is igaz, hogy a jó pap holtig tanul. Mert a tudására igaz, „oly köpeny az, mely hamar lesz kurta! Mert jár az Idő éles ollajával, s csak azé tart, ki napról-napra toldja”. Azaz a kötelező továbbképzés. Munkatársainak a megszerzett tudás átadása. Egészségügyi felvilágosító előadások, a betegségek megelőzéséről, elkerülhetőségéről, egészséges életmódról, és így tovább.

Az ajánlottak. Az orvost nem tekintik átlagembernek. Bárhol él és dolgozik, részt kell vállalnia,

adottságaitól függően, a település civil tevékenységében, karitatív, társadalmi, kulturális vagy sport-életében. Példát kell mutatni, hasonlóan a pedagógushoz, paphoz és egyéb notábilis személyekhez.

Elfogadható: a település irányításában való részvétel, de nem politikai színekben.

Az ágy mellől nyugdíjba vonuló nővér – Pánczél Kati

Ritka.

A jó nővér nélkül az orvosi tevékenység semmissé válhat. Egy teamben dolgozunk. Ha igaz, hogy az orvosi munka anyagilag és társadalmilag nincs megbecsülve, hatványozottan igaz ez a nővérekre. Talán ezért is kevés az ágy mellől nyugdíjba vonuló nővér. Jómagam a nővéri munkát mindig minden beosztásban nagyra értékeltem. Talán ezt ők is érezték és szerettek-szeretnek mind a mai napig.

Név szerint egyet kiemelve biztos vagyok, hogy közülük senki nem haragszik meg rám. Pánczél Katiról van szó.

Munkatársai és a betegek is csak az elismerés hangján szólnak róla. Közel egy időben kezdtünk dolgozni és mentünk nyugdíjba. Jól emlékszem első szilveszteri ügyeletemre, amikor Katinak este 10-kor lejárt a műszakja, majd buszsofőr vőlegényével éjszaka a várost járta, lépcsőn ülve, és reggel ismét szolgálatba állt.

Ott voltam a lakodalmán, részt vettünk egymás szüleinek temetésén és munkahelyi búcsúztatásán. Együtt voltunk jóban, rosszban.

Gyakorlatilag minden kezdő nővér az ő keze alatt kezdte osztályunkon a munkát. Kati tanítvá-

nyai hamarosan az osztály elit gárdájába, az intenzívra kerültek, de Katit ők sem felejtették el. Ha valamit elfelejtettem, vagy hibáztam, mindig udvariasan jött és kért, hogy megcsinálnám-e neki azt, ami az én kötelességem lett volna...

Nyugodtan ültem le közéjük szalonnázni. Helyet szorítottak. Kérdezett, tanult és soha nem akart a betegágytól elszakadni. Két gyermeke mellett a betegek éltették. Hivatását 41 éven át teljesítette. Nagyon sok Pánczél Katira lenne szükség.

Én még egyszer köszönöm, Kati, hogy veled dolgozhattam.

Élet a téesz előtt

A bánya és a kohászat (gyár) mellett a falu életében a föld játszotta a harmadik legfontosabb szerepet. A mezőgazdasági tevékenységnek három, egymástól élesen elkülöníthető korszaka volt. A téesz megalakulásáig terjedő időszak, a téesz korszaka, és napjaink.

A föld hazánkban mindenütt érték volt. Mindenki igyekezett minél többet vásárolni. Sem Csokva, sem Omány földművelésre nem a legideálisabb hely. Dimbes-dombos vidék, ahol kétkézi munkával és igás állatokkal mégis minden művelhető terület hasznosításra került. A magántulajdonú földek 1-20 holdnyi nagyságúak voltak, különböző dűlőkben szétosztva. Voltak családok, amelyek tisztán mezőgazdasági tevékenységből éltek, de a többségük inkább „kétlaki” volt, azaz a bánya és a gyár mellett földet is művelt. Parlagon föld nem maradt. Még a hegytetőn, az erdőirtáson is termeltek valamit, ha mást nem, zabot. A falu lényegében önellátó volt. Minden megtermett, aratás idejére a kétlakiak „lebetegedtek” és ezen idő alatt végezték el a munkát, míg mások az Alföldről vagy Eger környékéről fogadtak fel „aratókat”. Az aratás kézi arató kaszával történt. A marokszedők az asszonyok vagy nagyobb gyerekek voltak.

A faluban öt cséplőgép volt. Ományban Szilva Albinnak és Fónagyéknak, Csokván Pannuséknak (Kaló Mihály János) és Szilva Imrééknak. (Az ötödiket nem tudom.) A behordás után a gazdák feliratkoztak, és a traktor a cséplőgépet és elevátort a portára vontatta. A harmat felszállása után kezdődött a munka. A kezelő személyen kívül szükség volt a kévét a cséplőgépre juttató, a gépen a kéve csomót átvágó „etető” emberekre, a földön kazalrakókra, törekhordókra és

a konyhában az ünnephez méltó ebéd elkészítésére. Mivel akkor kötelező beszolgáltatás volt, ellenőr jelenlétére, a jegyzőkönyv ellenőrzésére. A padlás „kisöprés” kijátszásának lehetőségeivel a falubeliek úgy éltek, ahogy csak lehetett. Az ötvenes évek közepén a cséplőgépeket a putnoki gépállomásra vitték. A tulajdonosok jelképes, megalázó kártalanítást kaptak. A megmaradó termények vagy a csokvai Vas-féle gőzmalomban kerültek őrlésre, kevés értékesítésre, vagy az állatok takarmányozására szolgált.

Talán három helyen volt szőlőtermelés. A megtermett szőlőből készült bor kevés helyen tartott ki az újig.

Az állattenyésztés a kisományi és a Fónagyék juhászatán kívül a családi portákon történt. Csokván és Ományban külön volt libapásztor, kondás és csordás. Az állatok kihajtásának megvolt az előre egyeztetett ideje. Más-más hangjelzése volt a pásztoroknak. Azt hiszem, külön ikonnak számított Vak Ernő és Gabbancs Jóska a kalapjával.

A disznótorok ünnepnapnak számítottak. A gyerekek megrakták a kis tüzet és előkészítették a perzseléshez szükséges szalmát. A fogó emberek pár kupica pálinkát ittak, majd a böllér tette a dolgát. A hagymás vér csemegének számított. Ha a disznó még a helyén volt, jött a perzselés, a bontás, hurkabélmosás, vízhordás, majd már a feldolgozás lakáson belül. A gyerekek jutalmul kaptak egy kis nyers fülét vagy farkát, a húgyhólyagot felfújva, azt a macska farkára kötve gonoszkodtak. Estére összegyűlt a család és gyakran felcsendült a magyarnóta. A beszolgáltatáshoz vettek egy kis „bolti” zsírt és felesben beadták.

Nehéz idők voltak, de az emberek nem panaszkodtak, nem félték, segítettek egymásnak. Volt mezőőr, de a lopás úgyszólván ismeretlen fogalom volt.

HOZZÁTARTOZÓK EMLÉKEZNEK

KALÓ EMILNÉ

Hogyan lettem Emil felesége?

Ketten voltunk testvérek, két lány, Marcsi és én. Mindig egyforma ruhákban jártunk, mi voltunk „a Bozsó lányok Szolnokról”. Marcsival Debrecenben tanultunk a bölcsész tudományi karon, mind a ketten tanári szakra jártunk. Egyik alkalommal Marcsi meghallotta, hogy az orvosi egyetemen az ott tanuló külföldi diákok egy kulturális estét szerveztek a „hullaházban”. Elmentünk megnézni a műsort. A kultúros rész után szólt a zene, kezdődött a tánc. Engem felkért Emil táncolni, majd egy végzős hatodéves lekért. Elkezdődött a harc a két fiú között. Emilnek azonban több barátja volt – így Emil győzött. Attól kezdve mi egy pár lettünk.

A könyvtárban rögtön reggel lefoglaltam a két helyet, ott tanultunk. A Nagyerdőbe és Fűvészkertbe jártunk sétálni. Amikor Emil szülei megtudták, hogy Emil szerelmes lett, elküldték Gizát, Emil anyai nagynénjét, hogy nézze már meg, kibe is szeretett bele Emil. Gizára jó benyomást tettem, és erről be is számolt a családnak. Idővel megvettük a jegygyűrűket. Emil professzori állást ajánlottak neki Debrecenben a klinikán, de én nem kaptam volna Debrecenben gimnáziumban középiskolai tanári állást. Emil 1965-ben végzett, amikor Miskolcon a Szentpéteri kapui kórházban orvosokat kerestek. Így került Emil Miskolcra a Szentpéteri kapui Megyei Kórház I. Belgyógyászatára, ami élete első és egyetlen munkahelye volt. Én 1966-ban végeztem Debrecenben és szeptembertől a Földes Ferenc Gimnáziumban kezdtem el dolgozni, onnan is mentem nyugdíjba. 1966. április 16-án volt az esküvőnk, és 2016-ban a családdal ünnepeltük az ötvenedik házassági évfordulókat.

(2022)

KALÓ TIBOR

A két testvér

Csokva községben születünk, Emil 1941 októberében, én 1944 márciusában.

Szüleinkről a bátyám saját szavaival: „Apám és Anyám a világ legnagyobb emberei voltak. Egyszerűek, de nagyszerűek. Emberségre tanítottak.” Mint testvérek két dologban jelentősen különböztünk egymástól, nevezetesen:

– Emil bátyám nagyon szeretett tanulni, kitűnő eredménnyel végezte iskoláit, emellett jó magaviseletű, segítőkész volt. Bár én sem voltam „rossz” gyerek, de csak felnézni tudtam rá.

– Érdeklődési körünk lényegesen különbözött, ő kifejezetten a „humán” tudományok iránt, én pedig a természettudományi-műszaki tudományok felé orientálódtam. Bátyám orvos lett, én pedig bányagépészmérnök.

Mint testvérek: életünk során példaértékű volt mind a személyes, mind a családi kapcsolatunk. Ott segítünk egymásnak, ahol tudunk. Sokat vitáztunk az élet nagy dolgairól, de sohasem veszekedtünk!

Hogy milyen volt a bátyám? Személyes kapcsolatunkból két epizódot emelnék ki:

• Én 1962-ben érettségiztem s szereztem erősáramú elektrotechnikai képesítést. Döntési helyzet előtt álltam: továbbtanuljak vagy dolgozni menjek? Bátyám ekkor már harmadéves orvostan-hallgató volt Debrecenben, ő mindenképpen a továbbtanulásra biztatott. Sajnos ebben az időszakban édesapánk sokat betegeskedett, főleg ezért a munkavállalás mellett döntöttem, s a Farkaslyuki Bányüzemnél kezdtem dolgozni villanszerelőként. Szerencsére édesapánk időközben felgyógyult, így 1963-ban – főleg bátyám szinte állandósult győzködésére, biztatására – jelentkeztem a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem bányamérnöki karára, ahová felvételt nyertem, s öt

év után, 1968-ban bányagépészmérnöki diplomát szereztem. Bátyám kitarató biztatása, meggyőzése nélkül valószínű nem lettem volna bányagépészmérnök.

• Sokat viccelődtünk, élcelődtünk egymással. Egy alkalommal, úgy 1970 körül baráti borozgatás közben – egy kissé már emelkedett hangulatban – előállt bátyám a következő ötlettel: aki közülünk hamarabb lesz munkahelyén komolyabb vezető beosztásban, úgy a másik testvér FŐNÖK-nek kell hogy szólítsa. Családunk minden tagja megmosolyogta a javaslatot.

A sors úgy hozta, hogy én 1973-ban az Ózdvidéki Szénbányák Központi Üzemének az üzemvezetője lettem, amit a bátyám elismerően fogadott, s ettől kezdve konzekvensen egész életében FŐNÖK-nek szólított. Tartotta a szavát. Nagyobb baráti társaságban már többször is kérdezték bátyámtól s tőlem is, hogy miért szólít FŐNÖK-nek, s nagyot derültek a megszólítás eredetén.

Hitvallása volt: a családot, a barátokat, a munkatársakat, az embereket szeretni és tisztelni kell.

(2022)

IVÁN TAMÁS

Drága Emil!

Ősszel lesz öt éve, amikor megismerhettelek. Köszönhetően a Földes Öregdiák Egyesület megalakulásának, valamint annak a ténynek, hogy az egyesületet alapító, főleg huszonéves, volt földesista korosztály felkért téged az egyesület tiszteletbeli elnökének. Ugyanis már akkor feltűnt volt alma materedhez való ragaszkodásod, nyíltságod, szókimondásod, tisztes kiállásod. Utólag jöhettünk rá, telitalálat volt téged felkérni, hiszen első perctől mindig aktív részese voltál az egyesület életének, programjainak, a vezetőség munkájának.

Ötleteiddel, kezdeményezéseiddel, aktivitásoddal, segítőkészségeddel valójában az egyik legaktívabb tagja voltál egyesületünknek és elnökségünknek, sokkal több, mint amit a „tiszteletbeli elnöki” felkérés az egyesület tagjai részéről elvárt tőled. Képviselet az egyesületet, ahol lehetett. Szinte kötelességednek érezted, hogy az egyesület céljainak anyagi támogatásában is elől járj. Lelkedben örökre földesista maradtál. Fiatal, vagány, vidám, mosolygós, felszabadult, igazi közösségi ember.

Kapcsolatunk túlnőtt az egyesület adta közös munkán. Észrevettük, hogy azon kívül is akad sok-sok közös dolog életünkben, mint a fényképezés, utazás, kirándulás, a jó borok. Bakancslistánkon akadtak közös és hasonló célok. Az Egyesület által tartott, a selmeci hagyományokon alapuló szakesteken közösen vettünk részt, és a Miskolci Egyetemen továbbtanuló földesista diákok e hagyományőrző eseménye számokra is kihagyhatatlanná vált ugyanúgy, mint a Földes Esteken való részvétel.

Az előzőeknek köszönhetően juthattunk el együtt először életünkben közösen Selmecbányára tavaly ősszel a Szalamander-felvonulás alkalmával, ami örökké emlékezetes marad. Ott kaphattam el azt a pillanatot egy fényképpel – itt kinagyítva látható –, amely annyira jellemző arcodat idézi. Vidám, nyílt, mosolygós, felszabadult vagy ezen is, sokszor láthattuk ezt az arcodat!

Az elmúlt években egyre több időt, energiát fordított-

tál a közösségi oldalon való megszólalásra, véleménynyilvánításra, korábbi utazási élményeid fényképes úti beszámolóidnak megosztására. Sokan váltak ezért rajongóiddá, és várták újabb és újabb megszólalásodat. Betegséged előrehaladtával a kórházi ágyból arra is figyelmet fordítottál, hogy ettől a közösségtől elbúcsúzz!

Az élethez és a halálhoz való hozzáállásod sokat változtatott meg bennem, és nem tudom soha elfelejteni azt a nyíltságot, könnyedséget, amellyel a betegséged felőli érdeklődésre mosolyogva mondtad nekem, hogy „Emilnek annyi!”. Mindezt szűk három hónapja, ami után felszabadult, vidám estét tölthettünk el együtt. Az estét követően a közösségi oldalon is hangot adtál annak, hogy szerencsésnek tekinted magatokat feleségeddel, Ágikával, hogy hetven felett is találtatok új közösségekben családias, már-már baráti kapcsolatokat, mint a csokvaományi találkozókon, az öregdiákok közösségében, vagy éppen a selyemréti strandon. Talán csak egy dologban vitatkoznék veled: ez nem szerencse volt, ehhez szeretett feleségeddel közös nyitottságod, frissességed inkább kellett!

Életed sok szempontból minta számomra, ismeretségedet, barátságodat az élet nagy ajándékának tekintem. S mert az ember telhetetlen, hamar megfogalmazódott, miért nem kezdődhetett korábban, és miért ért véget ilyen hamar. A lényeg azonban a szerencse, hogy találkozhattunk az életben!

Életed utolsó napjaiban is foglalkoztattak közösségi kapcsolataid, készültél a szokásos szeptemberi Kaló-találkozóra, melyről sejtetted, hogy már nem vehetsz részt rajta. Díjakat alapítottál, melyből az egyik szintén a gimnáziumodat érinti, a természettudományos területen elért kiemelkedő eredményű diák évvárón való jutalmazásával.

Mintát teremtettél, nem felejtünk!

(2016)

KALÓ ÁGNES

Drága Papapa!

Édesapám 2016. május 12-én hunyt el Miskolcon. Miután a temetésén csak a szűk család vett részt – az ő kérésére –, elhatároztuk, hogy tartunk egy megemlékezést a Földes Gimnáziumban, hogy azok, akik szerették, mind el tudjanak búcsúzni tőle. Én ezekkel a szavakkal búcsúztam el tőle ezen a megemlékezésen:

*„Legyen minden magyar utód
Különb ember, mint apja volt,,*

Édesapám – nekem csak Bence unokája után Emil Papapa – nagyon szerette a verseket, az olvasást.

Én is földesista voltam, Tóth tanárnő tanította nekem a magyart. Ez annyit jelentett, hogy nem igazán használtuk a szöveggyűjteményt, mert abban nem volt elég vers, hanem egyes költőktől a verseskötetet vittük irodalomórára és abból volt az órai anyag. Én is kezdtem otthon versesköteteket keresni. Rendre meg is találtam, azzal, hogy a 101. oldalon mindig ott állt, hogy Kaló Emil II vagy III/A. Azaz én a Papapa versesköteteiből, amit még anno gimiben vett, tanultam irodalomból. Tóth tanárnőnél azonban ez nem volt elég, hanem ha feleltünk, akkor az volt a minimum, hogy a verseket kívülről kellett tudni. Én is tanultam szorgalmasan. Amikor Papapa hallotta, hogy épp mit magolok szorgalmasan, mindig folytatta a következő sorral. Húsz évvel az ő érettségije után azt játszottuk, hogy ki tudja folytatni a verset, amit a másik elkezdett.

Amikor teljesen nyugdíjas lett, tudtuk ugyanezt folytatni. Őt Csorba Zoltán tanár úr tanította magyarra a Földesben – és nagyon büszke volt rám, hogy 26 évvel később Csorba Zoltán-díjat kaptam.

Mindezt úgy, hogy orvos és nem irodalomtanár volt.

Amikor a gyász hírt közzétettük, akkor is egy kedvenc művéből, Az ember tragédiájából idéztünk. Számára ez fontos volt, és nekünk is továbbadta. A tudás és a

megismerés nála mindennekfelett állt. Gyerekkorunkban elég szigorúan fogtak minket, egyetlen helyen azonban korlátlan hitelünk volt: a kórházi könyvesbolt. Hetente bejártunk és mindent megvehettünk, amit akartunk és Papapa állta a cechet.

Fontos volt számára, amit Vörösmarty mondott, „Legyen minden magyar utód / Különb ember, mint apja volt”.

Neki ez sikerült: egy nagyon kicsi faluban született, ahol nagymamám a szomszéd falu bírójának a lánya volt, nagyapám pedig asztalos. Csokván járt iskolába. Igaz, hogy októberben született, de miután a haverjai mind iskolába mentek, ő is ment, egy kicsit korábban, mint kellett volna. Nagyszüleim – főleg nagymamámnak köszönhetően – mind a két fiukat nemcsak a városba, hanem Miskolcra küldték taníttatni. Így került Emil Papapa is a Földesbe.

Eredetileg villamosmérnök akart lenni, de fizikából – szerinte teljesen érdemtelenül – hármast kapott s így nem a műszaki egyetemre, hanem az orvosi egyetemre jelentkezett. Nem volt benne biztos, hogy felveszik, hiszen nagyapám „x” kategóriában volt nyilvántartva. Mindemellett a felvételre az építőtáborban is akart készülni, de aztán a haverok a könyveit a kisebb helyiségben elhasználták... Hosszúnadrágja nem volt, ezért a nála húsz centiméterrel kisebb Gáti Barna hosszúnadrágját kölcsönkérve ment az egyetemi felvételre. Felvételt az orvosira.

Debrecenbe járt egyetemre és ott találkozott édesanyámmal, akit Bence unokája után Ági nagyinak hívunk. Nagyiról ezt írta a Facebookon: „FELESÉGEM HAMISKÁS MOSOLYÁRA, KACAJÁRA TÖBBNYIRE MINDENKI FELFIGYELT. Egyetemi barátaim is kedvelték. Hasonlóan saját csoporttársai. Miskolcon közel két évig vagy tovább (?) albérletben laktunk. Az első képen Ágnes lányunkkal kacagnak. Minden korosztállyal megtalálta a jó kapcsolatot. Talán egy dolog volt, amiért „ölni” is tudott volna: ha gyerekeinket joggalanul bántották. Bárhol voltunk a világban, min-

denhol derűs arcát mutatta. Probléma minden családban akad, de mi mindent közösen és utólag is vállalhatóan oldottunk meg.”

Április 16-án ünnepelték az ötvenedik házassági évfordulójukat. Már a 40-nél is azzal viccelődött, hogy „ez gombócból is sok”. Meg azzal, hogy otthon ő „csak egy riadt kis nyuszi”. Én mindig azt válaszoltam, hogy ha van egy szabad félpercem, akkor sajnálnám, de sajnós nincs. Tavaly műtötték Ági nagyit. Folyamatosan beszélünk telefonon. Papapa azt mondta nekem a műtét utáni napon reggel, hogy elkezdett hajnali fél kettőkor öltözködni, és bemegy a kórházba és megnézi Nagyit... Aztán lebeszélte magát, mert Nagy jó helyen volt. Azt is mondta, hogy neki addig kell kitartani, ameddig Ági nagy felépül. Ott voltunk az apai nagyszüleim ötvenedik házassági évfordulóján. Nagyon boldog voltam, hogy a szüleim is megérték az 50. házassági évfordulójukat. Papapa már kórházban volt, április 16. szombat volt. Pénteken beszéltem vele és mondta, hogy van egy kérése. Nagyinak virág? Légy szíves, intézkedj. Intézkedtem, az 50 szál rózsát leszállították. Papapa, tartozol nekem még egy piros ponttal!

Mi az esküvő után gyorsan megszülettünk, először én, aztán Zoli testvérem. Velünk nagyon szigorú volt, de mindig tudott minket inspirálni. Általános iskolások voltunk, amikor felvételiztünk a selyemréti iskolába, hogy angolt tanulhassunk. Igaz, hogy ezért ott kellett hagyni az összes óvodás és általános iskolai barátunkat, és végig kellett a fél városon utazni, de mindezt úgy tudta megtenni, hogy a végén az jött ki, hogy nem ő akarta, hogy angolul tanuljunk, hanem mi.

Ági nagy szerint sok mindent örököltünk tőle, amire büszkék vagyunk:

- kitarást: ami célt az ember kítűz, azt el is kell érni!
- vélemény elmondását: Oktáv barátja volt nála és éppen levelet diktált a kórházigazgatónak, másolatban a megyei közgyűlés elnökének. Oktáv megkérdezte, hogy mit csinálsz, Emilkém? Mondta, hogy levelet írok, elmondja és aláírja... Tőlem azt kérték több esetben az

ügyfeleim, hogy Ágnes, mondja el a véleményét, ahogy szokta, majd mi döntünk azután...

- az összetartást és a család szeretetét. A nagyszüleimnél volt a csokvai búcsú. Miután meghaltak, akkor az volt a kérdés, hogyan tovább. Ehelyett lett a Kaló nap. Minden év augusztusának végén a család összejön. Először egynapos volt, most már egész hétvégés a buli. Az unokahúgaim, pontosabban az unitesóm gyerekei amikor az iskolában mondták, hogy mennek és lesz Kaló nap, nem értették a tanító nénik. Hitetlen élményeink és történeteink vannak. Most augusztus végén megint megyünk. Csak Papapa fog hiányozni. Az utolsó karácsonyon Tomi unokatesómnál gyűlt össze a család és nagyon jó volt együtt lenni.

- Papapa megmutatta, hogy mit jelent a testvéri szeretet. A nagybátyámmal nagyon jó testvérek voltak. Tibinek ő volt a Doktor, neki meg Tibi a Főnök. Mások furcsán kérdezték volna, hogy miért hívják így egymást a testvérek. Ők azonban tényleg szerették és segítet-

ték egymást! Le a kalappal a Tibi előtt mindazért, amit Papapának és főleg Ági Nagynak segített az utóbbi időben! Tibi Papa, tudjuk, hogy kiváló hegedűművész vagy, ezért jeles családi ünnepeken továbbra is számítunk a hegedűtudásodra! Légy szíves, gyakorolj és ne csak azt játszd, ami a vonóban van!

- az utazás, a világ megismerésének a szeretetét. Nagypám kétszer látta a Balatont, és ismertük a családban a történetet, amikor nagypapa Pesten járt és bement a Mátayás pincébe. Emil Papapa megtanított bennünket arra, hogy menjünk világot látni. Először a Zsigulival mentünk, úgy, hogy a konzervek a lábunk alatt voltak, sátorban aludtunk, de a penzumot, hogy hova megyünk és mit fogunk megnézni, már általános iskolás korunkban fel kellett mondani. Amikor például Bence unokája tízéves volt, akkor vittem el egy négynapos római városnézésre. Papapa természetesen sms-ben küldte az instrukciókat, hogy mit nézzünk meg. Mindent megnéztünk, ameddig le nem szakadt a lábunk. Ezt a kollégái is megtapasztalták: Orbán Mariann kolléganője is megtanulta, hogy nem megyünk vele sehova magassarkú cipőben, mert abban nem lehet több kilométernyi várost nézni! Erdős Marika néni is könyörgött több helyen egy kis pihenőért. És ez így volt minden városban és országban. Facebookos ismerősök tudják, hogy milyen lelkesedéssel osztotta meg az utazási élményeit a barátaival. Amikor még általános iskolások és gimisek voltunk, mindezek mellett még naplót is írtunk, aminek az olvasásán utólag igen jól szórakoztunk. Most én viszem Dorkát, az unokáját és a nagybátyám két unokáját egy hétre nyaralni. Dorka kiosztotta a feladatokat, hogy ki és miből készül az útitervben szereplő látnivalók közül...

Az unokáival más volt, mint velünk, a gyerekeivel, mert nem neki kellett őket nevelni, neki „csak” szeretni kellett őket. A tesómmal néha fel is tettük a kérdést, hogy biztos, hogy a mi apánk-e az, aki órákat horgászott Bencével Mályiban, akivel természetesen minden csínytevésben benne volt, vagy bújócskázott Dorcival. Dorci is beleváló gyerek volt, az aranyköpéseit mindig emle-

gette, meg is osztotta azt facebookos barátaival. Azt írta az unokáiról: „Szerintem minden szülő, nagyszülő büszke gyerekeire, unokáira. Mi is büszkék vagyunk Bencére és Dorcira. Szerintünk aranyosak, szépek és okosak. Csak annyit kívánunk nekik, hogy legyenek boldogok. Csak ennyit és semmi mást.”

Nagyon szerettem hazajönni Miskolcra. Ez azonban nem ment egyszerűen. Először meg kellett kérdezni az elfoglalt nyugdíjasokat, hogy otthon lesznek-e és tudok-e menni. Papapa nagy szervező volt: kitalálta, hogy most ilyen vagy olyan fesztivál van, vagy nézzük meg ezt vagy azt, próbáljuk ki az új éttermet Miskolcon, vagy menjünk el a pisztrángoshoz enni, mert Miskolc nevezetességeit akarja fotózni. Nagyon büszke vagyok arra, hogy a szüleim nyugdíjasként ennyi mindent megélték és ilyen szép és tartalmas életük volt együtt ebben az időszakban is.

Papapa, nagyon büszke vagyok rád, hogy a lányod vagyok!

A Kölcsey-idézetet visszamondva azonban nagyon magasra tetted a mércét, mert nem tudom, hogy el tudom-e azt érni, amit Te elértél!

Nagyon szeretlek és tudod, hogy még sok piros pont jár nekem a jó cselekedeteimért, amit még nem adtál meg.

(2016/2022)

KALÓ ZOLTÁN

Apám emlékére

Ha jobban belegondolok, a családukban sokunkat jellemez a vállalkozószellem, a gyors helyzetfelismerés és cselekvés készsége, az igazság folytonos keresése és az őszinteség. Ilyen volt Jani Nagypapa, ilyen volt Apám, és ilyen lettem én is. Ezek a kvalitások tettek mindannyiunkat kisebb helyi közösségek vezetőivé – de számos nehézséget is okoztak nekünk ezek a tulajdonságok.

Hadd szóljak először az előnyökről Apu kapcsán. Apu a munkájában kiváló diagnoszta volt. Számos esetben fogadott kollégáival egy-egy komplikáltabbnak tűnő páciens diagnózisáról – és elég nagy arányban nyerte meg ezeket a fogadásokat. Bár a kézügyessége az otthoni fűrés-faragásban átlagosnál gyengébb volt, de amikor subclaviát kellett szűrni a praxisában oly gyakran előforduló sürgős infarktusos betegnél, gyakorlatilag sohasem hibázott. Veleszületett készségei az évek tapasztalatával egyre jobb orvossá tették őt. Számomra a legnagyobb meglepetést az okozta, hogy kardiológusként milyen elismert csapatorvosa lett a Diósgyőr női kosárcsapatának, annak ellenére, hogy sportsérülésekkel sohasem foglalkozott komolyan a munkája során – azokat az eseteket kivéve, amikor engem kellett bevinnie a baleseti sebészetre nagyjából 6-12 hónapos gyakorisággal.

A munkahelyén azzal lett elismert vezető, hogy felismerte a csapatépítés fontosságát. A Kardiológiai Társaságban egyik fő propagálója volt a vidéki kardiológiai központok összefogásának és érdekérvényesítésének, ez volt a legfontosabb célja Miskolci Kardiológiai Napok rendezvénysorozatának létrehozásával. Osztályvezető főorvosként kiemelt figyelmet fordított a szakdolgozók és a pályakezdő orvosok munkájának és anyagi megbecsültségének fokozására, és rendszeressé tette a kardiológiai osztály kirándulásait hazai és kör-

nyező országbeli központokba, oly módon, hogy a kollégáknak ne kelljen anyagi áldozatot hozni ezekért az utakért.

Apu diagnosztikai készsége a munkáján kívül is megmutakozott. Évtizeddel a tényleges változások előtt megjósolta a Szovjetunió és a szocialista blokk szétesését, és az Európai Unió létrehozását, a saját szavaival: „Egyszer szabadon fogunk utazni Európában, a határokat útlevél nélkül átlépve”. Vezetői készségét a munkahelyen kívül a Földes Gimnázium Öregdiák Egyesületében kamatoztatta, ahol lelkes öregdiák társaival sikerrel álltak ellen a gimnázium függetlenségét jelentősen csorbítani kívánó politikai akaratoknak. A szülőfalujában, Csokvaományban pedig Facebook-találkozót szervezett a barátaival, hogy örömet hozzanak a falu életébe és az elvándoroltak figyelmét ráirányítsák a szülőhely fontosságára.

Apu erős és szókimondó természete azonban konfliktusokat is eredményezett. A családukban híressé váltak azok a viták, amelyeket Apám a Nagypapámmal folytatott, és világmegváltó gondolataim kamaszkor óta tartó állandósulásával én is rendszeresen vitatkoztam vele. A szókimondása – még akkor is, mikor igaza volt – sokaknak fájt és vezetett korábbi kiváló kapcsolatok elromlásához, a családon belül és azon kívül is. Az igazságkeresése gyakran sértette bizonyos körök érdekeit és a saját családmodelljét valószínűleg hiba volt elvárni másoktól.

Mindazonáltal sokat köszönhetek Apunak, és sokat tanultam az erényeiből és a hibáiból is. A sorsnak hálás lehetek, hogy a halála előtt pár héttel, amikor ő és én már tudtuk, hogy milyen kevés ideje van hátra, minden korábbi problémáinkat meg tudtuk beszélni és el tudtuk rendezni. Néha ma is arról álmodom, hogy vitatkozom vele, és ilyenkor mindig pozitív érzésekkel ébredek fel.

Híányzol, Apu!

(2022)

SZUNYOGH LÁSZLÓ

Facebook-bejegyzés a halálhírre

Ahogy rohantam a Földes-est után, hogy megosszam gondolataimat, úgy nem siettem most. Akkor az moti-vált, hogy ne csak a halála után mondjam el öreg barátomnak, hogy mennyire értékelem Őt, hanem még életében, hogy tudja, hogy jól essen Neki, bármilyen kemény is a kórházi ágya. A visszajelzésekből az jött le, hogy idő előtti „nekrológommal” célba találtam. Mi lehet a cél a halála után? Címezzem Neki a gondolatokat? Kinek hite-hite szerint, az enyém szerint hallja, tudja, de mivel Ő eljutott a végső megvilágosodásra, teljesen mindegy, mit írok Neki, hisz Ő már úgysis tudja a teljes igazságot, tudja azt is, hogy amit most írok, abból mi és mennyire igaz, tudja, hogy a barátságunk mennyire volt mély és igaz. Aztán rájöttem; a nekrológ célja az ittmaradottak felé tanúságot tenni, micsoda értékes és igaz ember, s nekem igazi barát volt dr. Kaló Emil. Egyszer nekem azt mondta, hogy nagyon szívesen lett volna építész. Tudod, Emil bátyám, a földesistákkal már csak úgy van, hogy bármilyen irányba is mennek az életben, helytállnak. Akár akartál belgyógyász-kardiológus lenni, akár nem, okos, értékes ember került oda s állt helyt, s ez lett sok-sok miskolcinak, borsodinak a szerencséje; hány és hány ember köszönheti Neked az újjászületését közvetlenül is, és hát közvetve is, például az invazív kardiológia miskolci megvalósításával.

Szóval, hitet teszek itt a FB nyilvánossága előtt, hogy Emil Kaló igaz ember, jó ember, jó barát volt. S egyébként kinek-kinek hite, hallja Ő ám! Hogy ideáig jutottam az írással, a Microsoft ördöge eltüntetett mindent a képernyőmről; persze, hogy Emil volt, hogy mit hadoválok itt össze róla! Juszt is leírtam még egyszer! (Arra nincs fölhatalmazásom, hogy megosszam, ahogyan halála után alig egy órával a telefonjáról megcsörgette másik barátunkat.)

Még egy gondolat. Olyanok vagyunk, hogy nem szeretünk a halálról beszélni. Haldokló előtt meg pláne nem.

Mindenki tudja, hogy elmegy, halni készül, de nem beszélünk róla, sőt, még bíztatjuk is. Emil bátyám ezt is méltósággal viselte. Kórházi ágyán is, mikor telefonon beszélünk, nem beszélt mellé, a véget is ugyanolyan méltósággal fogadta, amint élt, még ha biztosan volt Benne is félsz.

Ezt az életre-halálra szóló méltóságot, büszkeséget, értelmet, értelmiségi tudatot-felelősséget, Földes-gondolkozásmódot, tisztességet, ezt tanultam mind-mind Tőle, Tőled. S kaptam egy igaz barátságot, életre szóló emléket, amit megőrzök. Köszönöm, drága öreg Barátom!

Hozzá tartozóinak, Ági néninek, Fiának, Lányának, unokáinak, s minden szerettének őszinte mélységes részvétem!

(2016)

Privát Félmúlt Miskolcon

Utánam, srácok! Ezt a címet viseli a számos közösségi eseményt, akciót, tudományos vizsgálódást, kiadványokat, élményszámba menő bulikat egybefogó programsorozatunk, amely a korábbi „24” (egy szimbólum számjegy alatt futott) projektünk örököse. Anno már a huszonnégyvel hangsúlyozni kívántuk az 1989 óta eltelt időt – mely alatt felnőttek a rendszerváltás körül született generációk – és az utolsó lehetőség sürgető voltát: most, a 24. órában feltétlenül fontos megörökíteni az államszocializmus, vagy akár a korábbi évtizedek hétköznapiiból ránk maradt városképi elemeket, helybéli toposzokat, urbánus legendákat.Rakétát vagy glóbuszt imitáló játszótéri mászóókák, beton virágtartók, pingpong- és sakk-asztalok, neonok, pihenőpadok, mozaikok és kompozíciók – művészi értéket, védettségre jogosító kivételességet aligha hordoznak, viszont befo-lyásolták közel fél évszázad miskolci hétköznapjait.

A miskolciakét. Nyom nélkül fognak eltűnni, ha nem használjuk ki az utolsó pillanatot. Számos egykoron közismert jellegzetes-ség ma már csak fotókról köszön vissza. A miskolciak többszólamú megszólításával próbálunk egy-egy hajdani utcabútor, kültéri dísz, netán filmek (mondjuk éppen az „Utánam, srácok!”), irodalmi alkotások révén a korban híressé vált tárgyak máig vezető sorsa felől tájékozódni, törekvésünk megörökíteni a letűnt idők utolsó rekvizitumait.

A „Privát félmúlt Miskolcon” családtörténet-sorozattól minde-nekelőtt a porosodó fényképalbumok feltárlását várjuk, és bízunk abban, hogy a fotók előhívják a történeteket, melyeket a rokonság egyfajta hagyományként őriz, élményszerűen mesél, sajátos családi legendáriumként konzervál. Olyan miskolciaknak kívá-nunk megnyilvánulási lehetőséget biztosítani, akik hajlamot érez-nek félmúltjuk speciális közzétételére. Emlékezetes eseményeket vagy éppen jellemző pillanatoakat, használati tárgyakat, bútorokat, s hasonlókat megörökítő felvételeket keresünk, amelyekhez a közlő hajlandó az egyéniségét, családjának mentalitását tükröző kom-mentárt, tetszőleges „műfajú” szöveget írni.

Az ekképpen születő kvázi „képregényeken” keresztül sze-retrnénk közvetlen betekintést nyerni a privát félmúltakba, melyek fontos, autentikus építőkövei Miskolc történetének.

A sorozat eddig megjelent kötetei

KAPUSI KRISZTIÁN - TOKÁR ZSOLT: Musiclák a demizsonban

DARÁZS RICHÁRD: Moszkvics a szakadékban

BALOGH ATTILA: Onedin család a Szinván

ÁRVAI SITYU–HALÁSZ ÁGNES: Gitár a hátizsákban

KARLAKI ORSOLYA: Vattacukor térzenével

SIMONYI ZOLTÁN: Robinzon a járdaszigeten

JOÓ TÍMEA: Gyöngyvirágtól Zöld Sárkányig

VAJDA CSILLA: Volt egyszer egy Avas

PETRUSKÓ NORBERT: Zenekar a tize(negye)diken

IVÁN ZSOLT: Winnetou a patakparton

GALLI ANDREA: Ácskapcsok a fűzfá alatt

CSATLÓS-HALÁSZ ÁGNES: Vasgyári éden, avasi ándörgránd

SZABÓ ZOLTÁN: 12-es buszra nem szállunk!

TASNÁDI CSÖPI: Egyedül Miskolcon?

JACSÓ PÁL: Nem múlnak a gyermekévek

SIKOPARIJA LUJZA: Egy turista mit tehet

TOMASOVSZKI ISTVÁN: Egy átlagos nap a Kilián-délen

KISS KRISZTA: Vörös téglák, fehér köpenyek

GELSEI LILI: Ki és be a strekken

ITTER RENÁTA RITA: R3

VARGA P. ALADÁR: Régi idők focija a miskolci „városligetben”

RADÁNYI JUDIT: Kilián-Dél, a mi kis falunk

ÁGOSTON KATALIN: Kulcsos gyerek szabadsága

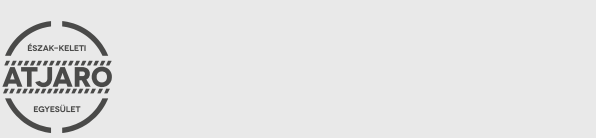
KAPOSINÉ SZUNYOGH ÉVA: Mese a MÁV-telepről

MAGYAR GYULA: Örs utca hét, földszint kettő

MAROSI LAJOS: A denevéres toronytól a távcsöves kupoláig

WAGNER GÁBOR: Beállt egyensúly

Elérhetőek honlapunkon
www.atjarokhe.hu/olvasnivalok

rent pellets ve